

**T.C.
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI**

**ENFLASYON İLE EKONOMİK BÜYÜME
İLİŞKİSİ: 1962-2011 DÖNEMİ TÜRKİYE ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Seren Özgün TUNÇ**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Ünal ARSLAN**

Hatay- 2015

**T.C.
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI**

**ENFLASYON İLE EKONOMİK BÜYÜME
İLİŞKİSİ: 1962-2011 DÖNEMİ TÜRKİYE ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Seren Özgün TUNÇ**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Ünal ARSLAN**

Hatay- 2015

ONAY

SEREN ÖZGÜN TUNÇ tarafından hazırlanan “**ENFLASYON İLE EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİ: 1962-2011 DÖNEMİ TÜRKİYE ÖRNEĞİ**” adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile **İKTİSAT ANA BİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

/ /2015

Jüri Üyeleri	İmza
Doç. Dr. Ünal ARSLAN (Tez Danışmanı - Başkan)	
Doç. Dr. Cem DOĞAN (Üye)	
Yrd. Doç. Dr. Metin REYHANOĞLU (Üye)	

Seren Özgün Tunç Tarafından Hazırlanan “**Enflasyon İle Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1962-2011 Dönemi Türkiye Örneği**” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunana jüri üyelerince kabul edildiğini **onaylarım.**

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmam süresince her türlü yardım ve fedakârlığı sağlayan, bilgi, tecrübe ve güler yüzü ile çalışmama ışık tutan, ayrıca bana bu çalışmayı vererek kendimi geliştirmeye yönelik de birkaç adım ileride olmamı sağlayan, tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Ünal ARSLAN' a, lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca vermiş oldukları akademik desteklerinden ötürü özellikle Prof. Dr. Ercan ENÇ ve Doç. Dr. Cem DOĞAN' a teşekkür eder, saygılar sunarım.

Çalışmamda kullanmış olduğum analiz programında benden desteğini esirgemeyen değerli arkadaşım Emre BARUTÇU' ya, tez yazarken kendimi evimdeymiş gibi rahat hissettiğim, bana sessiz bir ortam sağlayan Sümerler Çay Bahçesi'nin sahipleri, değerli dostlarım Eylem- Erkan YEŞİL' e, tezimin hazırlanması sırasında beni cesaretlendiren ve manevi destek sağlayan kardeşlerim Senem, İrem, Ecem, Simge ÖZGÜN ile değerli arkadaşlarım Arş. Gör. Emrah ŞİMŞEK, Hilda ALTUNÖZ' e ve tez yazma dönemimde bana gerekli müsamaha ve sabrı gösteren saygıdeğer işverenim Abdullah KORKMAZ ile iş arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Bu çalışmayı, yetiştirmemde emeği geçen ve benden maddi, manevi hiçbir desteği esirgemeyen sevgili babam Selim ÖZGÜN, annem Semire ÖZGÜN ve eşim Naim TUNÇ' a ithaf ederim.

ENFLASYON İLE EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİ: 1962-2011 DÖNEMİ TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Seren Özgün TUNÇ

İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2015

Danışman: Doç. Dr. Ünal ARSLAN

ÖZET

Bu çalışma 1962- 2011 dönemi yaklaşık 50 yıllık bir sürede Türkiye’de enflasyonun ekonomik büyüme üzerindeki etkisini tahmin etmeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışmada öncelikle tanımsal olarak enflasyon ve ekonomik büyüme kavramlarıyla ilgili bilgiler aktarılmaktadır. Daha sonra enflasyon ve ekonomik büyüme ilişkisine yönelik kuramsal yaklaşımlarda iktisat okulları ve görüşleri değerlendirilmekte, daha sonraki aşamada ise konuyla ilgili ampirik çalışmalar irdelenmektedir.

Enflasyonun ekonomik büyüme üzerine etkilerinin varlığını test etmek amacıyla zaman serileri analizi yapılmaktadır. Analiz; 1962-2011 dönemini kapsayan yıllık verilerle Türkiye Ekonomisi için enflasyonun ekonomik büyüme üzerine etkisinin varlığı Johansen Eş Bütünleşme analizi ile test edilmiştir. Yapılan bu analiz sonucunda Türkiye’de enflasyonun, ekonomik büyüme üzerine etkisinin varlığı tespit edilmiş ve bu etkinin negatif yönlü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Enflasyon, Ekonomik Büyüme, Türkiye, Zaman Serisi Analizi

**RELATIONSHIP BETWEEN INFLATION AND ECONOMIC GROWTH:
1962-2011 PERIOD THE CASE OF TURKEY**

Seren Özgün TUNÇ

Department of Economics, Master Thesis, 2015

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Ünal ARSLAN

ABSTRACT

This study 1962- 2011 period in a period of about 50 years in Turkey aims to estimate the impact of inflation on economic growth.

In this study first discusses descriptive information about the concept of inflation and economic growth. Then being assessed inflation and economic growth in the theoretical approach to economics school relations and views, in the later stages of empirical studies on the subject are discussed.

The time series analysis in order to test for the presence of the effects of inflation on economic growth is maintained. Analysis; 1962-2011 period, the presence of the impact of inflation on economic growth for Turkey in Economics with annual data covering has been tested by Johansen Cointegration analysis. As a result of this analysis showed that the inflation rate in Turkey has been detected the presence of effects on economic growth and have reached the conclusion that this is a negative impact .

Keywords: Inflation, Economic Growth, Turkey, Time Series Analysis

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	<i>i</i>
ÖZET VE ANAHTAR KELİMELER.....	<i>ii</i>
ABSTRACT.....	<i>iii</i>
TABLolar LİSTESİ.....	<i>vi</i>
KISALTMALAR LİSTESİ.....	<i>vii</i>
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ENFLASYON VE EKONOMİK BÜYÜMEYE KAVRAMSAL YAKLAŞIM

1. ENFLASYONUN TANIMI.....	3
1.1.Enflasyonun Ekonomik Etkileri.....	5
1.1.1. Enflasyonun Verimlilik Üzerindeki Etkileri.....	8
1.1.2. Enflasyonun Tasarruflar ve Yatırımlar Üzerindeki Etkileri.....	8
1.1.3.Enflasyonun Ödemeler Dengesi Üzerindeki Etkileri.....	9
1.2. Enflasyonu Önlemeye Yönelik İstikrar Programları.....	10
2. EKONOMİK BÜYÜMENİN TANIMI.....	11
2.1. Ekonomik Büyümenin Özellikleri.....	14

İKİNCİ BÖLÜM

ENFLASYON VE EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİ

1. ENFLASYON VE EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİ	16
1.1.Enflasyon ve İktisadi Büyüme İlişkisi Üzerine Kuramsal Yaklaşımlar	19
1.1.1.Klasik Yaklaşım.....	20
1.1.2. Keynesyen Yaklaşım.....	21
1.1.3. Monetarist Yaklaşım.....	24
1.1.4. Yeni Klasik Yaklaşım.....	29
1.1.5. Yeni Keynesyen Yaklaşım.....	31
1.1.6. Fiyat Düzeyinin Mali Teorisi Yaklaşımı.....	33
1.2. Enflasyon ve İktisadi Büyüme İlişkisini İnceleyen Çalışmalar.....	36
1.2.1. Konuyla İlgili Dünya Ekonomilerinde Yapılan Çalışmalar.....	36
1.2.2. Konuyla İlgili Türkiye Ekonomisinde Yapılan Çalışmalar.....	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ENFLASYON VE EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİ İÇİN EKONOMETRİK YÖNTEMLERLE İNCELENMESİ

1. Enflasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkisinin Türkiye Ekonomisi İçin Ekonometrik Yöntemlerle İncelenmesi.....	44
1.1. Model ve Veri Seti	44
1.2. Birim Kök Testi Analizi.....	45
1.2.1. Genişletilmiş Dickey Fuller Birim Kök Testi.....	45
1.2.2. Phillips Perron Birim Kök Testi.....	46
1.3. Eş Bütünleşme Testleri.....	47
1.4. Ampirik Çalışmanın Genel Değerlendirmesi.....	49
SONUÇ	53
KAYNAKÇA	56
EK-1: Çalışmada Kullanılan Türkiye İçin Enflasyon ve Büyüme Verileri	71

TABLolar LİSTESİ**Sayfa**

Tablo 1: Enflasyonun Ekonomik BüyümeYi Pozitif Yönde Etkilediği Sonucuna Ulaşan Çalışmalar.....	39
Tablo 2: Enflasyonun İktisadi BüyümeYi Negatif Yönde Etkilediği Sonucuna Ulaşan Bazı Çalışmalar.....	40
Tablo 3: Enflasyon ile Büyüme Arasında Anlamlı Bir İlişki Bulamayan Bazı Çalışmalar.....	40
Tablo 4: Enflasyon ile Büyüme İlişisini Türkiye İçin İnceleyen Çalışmalardan Bazıları.....	43
Tablo 5: Analiz Kapsamında Değişkenler İçin Yapılan Birim Kök Testi Sonuçları.....	47
Tablo 6: Değişkenlerin Gecikme Katsayıları.....	47
Tablo 7: Johansen Eş Bütünleşme Testi Sonuçları.....	48

KISALTMALAR LİSTESİ

GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
HQ	Hannan Quinn Information Criterion
SC	Schwarz Information Criterion
AIC	The Akaike Information Criterion
DF	Dickey Fuller
ADF	Augument Dickey Fuller
PP	Phillips Perron
FTPL	Fiyat Düzeyinin Mali Teorisi (Fiscal Theory of The Price Level)
EMKT	Elektronik Menkul Kıymet Transfer
EFT	Elektronik Fon Transfer
TÜFE	Tüketici Fiyat Endeksi
TEFE	Toptan Eşya Fiyat Endeksi

GİRİŞ VE AMAÇ

Araştırmanın Konusu

Devletin belli iktisadi amaçlara ulaşmak için kararlar alması ve bunları uygulaması olarak tanımlanan iktisat politikası ile gerçekleştirmek istediği; tam istihdama ulaşmak, üretimi artırmak, gelir ve servet dağılımını düzeltmek, parasal istikrarı sağlamak ve ödemeler dengesini düzenlemek gibi temel amaçları söz konusudur. Fiyat istikrarı olarak da ele alınan parasal istikrara yönelik teorik yaklaşımlar enflasyon ve enflasyon hedeflemesi üzerine yoğunlaşmaktadır. Enflasyonun ekonomik büyüme üzerinde etkili olup olmadığı iktisat literatüründe sürekli tartışılan bir konu olmuştur. Dolayısıyla bu çalışmanın konusu “Enflasyon ile Ekonomik Büyüme İlişkisi” olarak belirlenmiş ve 1962-2011 döneminde Türkiye’de enflasyonun ekonomik büyüme üzerine etkisi incelenmiştir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Küreselleşme yolunda ekonomilerde parasal istikrarsızlığa neden olan sorunların başında enflasyon gelmektedir. Bu nedenle makroekonomik dengelerin sağlanması ve korunması için yapılan para politikaları enflasyonu önlemeye yönelik olmuştur.

Parasal istikrar; ekonomik dengenin sağlanması, denge durumunun korunması, dönemsel dalgalanmalardan ötürü oluşan olumsuzlukların giderilmesi olarak özetlenebilir.

Parasal istikrarın sağlanması ve korunması özellikle gelişmekte olan ülkelerin karşı karşıya bulunduğu önemli bir sorundur. Enflasyonun büyümeye etkisini ele alan teorik çalışmalarda 1970 yılına kadar egemen olan Keynesyen görüş çerçevesinde enflasyonun büyüme üzerinde pozitif etkisinin olduğu savunulmuştur. Keynesyen görüşün etkisini yitirmeye başladığı 1970’li yıllar ve sonrasında enflasyonun büyümeyi olumsuz yönde etkilediğine dair birçok teorik ve ampirik çalışma yapılmıştır. Diğer taraftan yeni düşünce akımları olan monetarist, rasyonel beklentiler, kamu tercihi ve arz yanlı iktisat teorisyenleri kamu harcamalarının azaltılmasını savunarak devletin ekonomiye müdahalesine karşı çıkmışlardır. Konuya yönelik farklı görüşlerin ve çalışmaların incelenmesi ve ortaya konması

önem arz etmektedir. Dolayısıyla, yapılan çalışmanın amacı parasal istikrarın ekonomik büyüme ile ilişkisinin belirlenmesi amacını taşımaktadır.

Parasal istikrar ve dolayısıyla enflasyon ve ekonomik büyüme ilişkisinin araştırıldığı bu çalışmanın giriş bölümünde çalışmayla ilgili genel açıklamalara yer verilmiştir. Birinci bölümde enflasyon ve ekonomik büyüme kavramları ele alınmıştır. Enflasyonun tanımı ile birlikte, enflasyonun ekonomik etkileri üzerinde durulmuş, enflasyonu önlemeye yönelik istikrar programları ve enflasyon hedeflemesi stratejisi incelenmiştir. Aynı bölümde değerlendirilen ekonomik büyüme olgusu kavramsal çerçevede ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ekonomik büyüme ve enflasyon ilişkisine yer verilmiştir. Bu bölümde öncelikli olarak enflasyon ve ekonomik büyüme ilişkisine yönelik olarak kuramsal yaklaşımlarda iktisat okulları ve görüşleri değerlendirilmiş, daha sonraki aşamada ise konuyla ilgili ampirik çalışmalar irdelenmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde enflasyon ve ekonomik büyüme ilişkisi zaman serileri analiziyle araştırılmıştır.

Sınırlılıklar

Çalışmada öncelikli olarak makro ekonomik istikrarın kapsamını oluşturan unsurlardan enflasyonun ekonomik büyüme ile ilişkisi teorik olarak incelenmiş ve bu konuda yapılan ampirik çalışmalardan Klasik Yaklaşım, Keynesyen Yaklaşım, Yeni Klasik Yaklaşım, Yeni Keynesyen Yaklaşım ve Fiyat Düzeyinin Mali Teorisi yaklaşımlarına değinilmiştir. Araştırma literatürde yer alan ilgili makale, kitap ve dergilerden elde edilen verilerle sınırlandırılmış, Türkiye ekonomisinde 1962-2011 yılları arası enflasyon ve büyüme rakamları Dünya Bankası veri tabanından alınmıştır. Türkiye’de enflasyon ve ekonomik büyüme analizi e-wiews programı yardımı ile yapılan Johansen Eş Bütünleşme Testi ile sonuçlandırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ENFLASYON VE EKONOMİK BÜYÜMEYE KAVRAMSAL YAKLAŞIM

Bu bölümde enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisini incelemeden önce enflasyonun tanımı ve önemini, enflasyonun ekonomik etkileri ile ekonomik büyümenin tanımı ve ekonomik büyümenin özellikleri incelenmiştir.

1. ENFLASYONUN TANIMI

İktisat literatüründe enflasyon kavramının çeşitli tanımları yapılmıştır. Yapılan enflasyon tanımlarında öncelikle enflasyonun nedenlerine bakarak farklı sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır. İktisat literatüründe genel kabul gören tanım; paranın sürekli değer kaybetmesi ya da sürekli fiyat artışı enflasyondur (Öngel vd, 1997: 1).

Betimsel bir tanımlamada enflasyon, fiyatlar genel düzeyinin sürekli artması olarak ele alınmıştır. Enflasyonun nedensel olarak ele alan Aren (2000: 141) enflasyonu; “cari fiyat seviyesinde toplam talebin toplam arzdan fazla olması” şeklinde değerlendirmiştir. Toplam talep, toplam arzı aştığı zaman sonuç olarak fiyat düzeyi yükselme durumunda kalacaktır. Enflasyon tanımında ele alınan fiyatlardaki artış, sadece bazı malların fiyatlarındaki artış değil, ekonomideki tüm mallarda ya da en azından malların büyük bir çoğunluğu için geçerli olmalı, bu istikrarsızlığın sürekli olması ve bu dengesizlik şeklinin hissedilebilir oranda olması gerekmektedir (Manisalı, 2002: 142). Parasal gelirden gerçekleşen büyüme oranı, üretimde gerçekleşen büyüme oranından daha yüksekse bu durum da enflasyon olarak tanımlanabilir.

Diğer bir yaklaşımla enflasyon, parasal gelirin reel çıktıya göre daha yüksek bir orana ulaştığı bir durumu ifade etmektedir. Yani enflasyon, iktisadi grupların reel gelirlerini yükseltmek için çalıştıkları ya da gelir düzeylerini koruyabilmek için daha fazla parasal gelir talep etmeleri durumudur (Sönmez, 2007: 7).

Teorideki enflasyon açıklamaları ile toplumun enflasyon anlayışı birtakım noktalarda değişkenlik göstermektedir. Toplumun düşüncesinde herhangi bir fiyat yükselişi enflasyon olarak anlaşılmaktadır. İktisatta ise enflasyon kavramı belli bir

düzeyin üzerine çıkan ve devamlılık gösteren fiyat artışları olarak tanımlanmıştır. Dolayısı ile ekonomide meydana gelen fiyatlardaki tek seferlik yükseliş enflasyon olarak değil fiyat artışı olarak algılanmaktadır.

Enflasyon artık geleneksel tanımlarını aşarak, çok geniş bir kavram olmuştur. Ekonomi anlayışındaki değişmeler, enflasyonu karakterize eden olayları üç noktada toplamıştır (Aydın, 1979: 15).

- Endüstrileşmiş ekonomi dünyası tarafından yüksek enflasyon oranında eş duruma koyma eğiliminin ve bir ölçüde sürekliliğinin varlığı,
- Enflasyonla yetersiz istihdamın veya işsizliğin mantıklı olmayan beraberliği,
- Fiyat artışlarına karşı etkili bir mücadelenin zorlukları karşısında ülkelerin yetersiz kalmaları.

Diğer taraftan enflasyon tanımını yaparken ekonomideki talep artışlarını sadece fiyatlar açısından değerlendirmemek gerekir. Para, mal, işgücü ve dış ticaret piyasalarında oluşan talep artışlarını da enflasyon olarak tanımlamak mümkündür (Kıvılcım, 1993: 98). Parasız (1997: 139) enflasyonu; fiyatlar genel düzeyinde meydana gelen, sürekli ve önemli artışlar olarak tanımlamıştır. Bu tanımlamaya göre, herhangi bir mal ya da hizmetin fiyatında oluşan bir kerelik artış enflasyon sayılmamaktadır. Bu tanımlamalara göre Aren (2002: 95- 96) enflasyon koşullarını şu şekilde sıralamıştır;

- Fiyatlarda meydana gelen artışlar çeşitli seviyelerde de olsa ekonomideki fiyatların tümüne yansımalıdır. Başka bir ifadeyle; bir ülke ekonomisinde yaşanan fiyat artışlarının enflasyon olarak tanımlanabilmesi için, bu fiyat artışının mal veya hizmet fiyatlarının büyük bir kısmına yansımaları gerekir.

- Bir ülkede ekonomisinde oluşan fiyat artışları tüm piyasa mal ve hizmet fiyatlarına yansımışsa fakat bu yansıma bir defaya mahsus ise bunun enflasyon olarak tanımlanması yanlış olur. Çünkü enflasyon olgusu sürekli bir kavramdır.

- Fiyatlar genel düzeyindeki yükselme seviyesinin ekonomiyi etkileyecek bir büyüklüğe sahip olması gerekir. Burada net bir oran vermek hatalı olabilmektedir. Ancak fiyatlar genel düzeyinde meydana gelen % 1 ile % 2 seviyelerinde bir artış enflasyon varlığına uygun bir anlam içermektedir.

Kimi iktisatçılar enflasyonu, mal ve hizmet arzındaki artışın para arzındaki artıştan az olması şeklinde tanımlamıştır. Diğer bir ifadeyle, bireylerin cebindeki para ile enflasyon öncesi aldıklarından daha az mal satın alması durumu enflasyonun varlığına işaret olabilmektedir. Bu tanımlamayı yapan iktisatçılar, enflasyonun

nedenini “para” ile ilişkilendirmektedirler. Monetarist yaklaşım olarak kabul edilen bu görüşü sahip iktisatçıların öncüleri Frank Knight ve Milton Freidman’dır (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1997: 4).

Freidman (1970: 194) enflasyonu; “Kişi başına para stoku veya parasal gelirdeki artış” olarak değerlendirmektedir.

Tüm bu değerlendirmelere bakıldığında enflasyonun varlığı ile ilgili en önemli nokta, ülke ekonomisindeki para arzı ile mal ve hizmet arzı arasındaki ilişki kaynaklanmaktadır. Para arzında oluşan bir artışın mal ve hizmet arzından fazla olması durumu doğrudan enflasyon olarak tanımlanmamaktadır. Bunun nedeni para miktarındaki artışa bağlı olarak mal ve hizmet arzında bir artış olursa, genel fiyatlar düzeyinde artış söz konusu olmayacaktır. Fakat para arzındaki artışa karşın, yatırım, üretim ve istihdam fiyatlarında bir artış olmuyorsa, enflasyon kaçınılmaz olacaktır. Enflasyon aynı zamanda, paranın döviz kuru ve altın fiyatı ile ilişkilendirilerek değer kaybetmesi olarak ele alınmaktadır. Burada genel fiyatlar seviyesindeki değişimlere dışsal etkenlerin etkisi açıklanmaya çalışılmaktadır (Ertan, 1976: 3).

1.1. Enflasyonun Ekonomik Etkileri

Bir ülkede ya da ekonomide yaşanan enflasyonun yapısal, toplumsal ya da siyasal gibi çeşitli nedenleri olabilmektedir. Bir hastalığı önlemenin yolu teşhisi doğru koymaktır. Enflasyonu önleyebilmek için de, enflasyona neden olan faktörler, doğru tespit edilmelidir. Kuramsal yaklaşımlar ve yapılan çalışmaların amacı, enflasyonun nedenlerini doğru olarak teşhis ederek ona göre anti enflasyonist politikalar uygulamaktır. Enflasyon toplumda sosyal huzursuzlara neden olmasının sebebi gelir dağılımında meydana gelen eşitsizliktir. Bu eşitsizlik tasarrufları azaltmakta ve dolayısıyla yatırımların düşmesine sebep olmakta bu da dış ödemeler dengesinin bozulmasına ve kaynakların üretim alanları arasında rasyonel olmayan sonuçlar doğması sonucunu oluşturmaktadır.

Enflasyonun, talep artırıcı ve/veya arz daraltıcı faktörlerle beslendiği kesin olmakla birlikte ekonominin bir arz, bir de talep yönü vardır. Ekonomi dengeden uzaklaştığı zaman, talep fazlası veya arz yetersizliğinde fiyatların arttığı, arz fazlası veya talep yetersizliğinde ise, fiyatların düştüğü görülmektedir (Demir, 1994: 59). Toplam talepte toplam arzın uyum sağlamayacağı bir hızla meydana gelen gelişmeler

enflasyonun yüksek düzeyde seyretmesinin en önemli nedenidir. Toplam talepteki hızlı genişleme, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, büyük kamu açıklarının finansmanı için başvuru parasal genişlemenin bir sonucudur. Parasal etkenlerdeki dengesizliğin başladığı nokta kamu bütçesindeki açıklardır. Devletin çeşitli sebeplerden ötürü harcamalarının artması, bununla beraber vergi toplamada sıkıntı yaşaması sonucu bütçeyi sürümle finanse etmesi enflasyona sebep olan koşulların başında gelmektedir (Düğer, 1998: 462).

Özünde parasal bir olgu olarak kabul edilen enflasyonun nedenleri, Uygur'a göre enflasyonun aktörleri ve faktörleri olmak üzere iki grupta ele alınmaktadır. Enflasyonun aktörlerini, tüketiciler, üreticiler (firma) ve politikacılar (hükümet) oluşturmaktadır. Enflasyona neden olan faktörleri ise maliyet, talep ve enflasyon beklentisi oluşturmaktadır. Üç gruba ayrılan enflasyonun aktörlerinden ilki tüketicilerdir (Uygur, 1993: 10). Tüketiciler, enflasyon konusu içinde pasif ve geri planda bir aktör konumundadır. Fiyatlar ve enflasyon kendisi için veri durumundadır. Amacı belirli bir gelir seviyesinde maksimum refaha ulaşmaktır.

Tüketicinin, enflasyon süresinde bilinçli ve kalıcı olarak doğrudan müdahalesi bulunmamaktadır. Çünkü ekonomik hayatta yaşayan birçok tüketicinin birlikte davranması zor olmaktadır. Tüketicinin davranışları, talep ve enflasyon beklentisi gibi enflasyon faktörlerini etkilemektedir. Fakat bu etki diğer aktörlere göre daha az durumdadır. İkinci aktör, enflasyon konusunda aktif bir rol oynayan üretici veya firma olmaktadır. Üretici veya firma, tam rekabet şartları içerisinde tüketicilerden, hükümetten ve rakiplerinden aldığı sinyalleri dikkate alarak fiyatları belirlemektedir. Üçüncü aktör olan iktidara geldiğinde hükümeti oluşturan ve devlete yön veren politikacıdır. Politikacı, enflasyon süreci içerisinde aktif bir rol üstlenmektedir. Politikacının politik amaçları içerisinde, toplum adına ulaşılabilecek, ama kendisinin popülaritesini artıracak belli bir büyüme, enflasyon ve vergi oranları yer almaktadır. Politikacı eğer düşük enflasyon ile düşük vergi oranı ve yüksek büyüme hızı gerçekleştirebilirse, itibarını ve seçilme şansını artıracaktır. Fakat bu oranlara ulaşmanın belirli yapısal sınırları vardır ve bunları zorlamanın maliyeti yüksek olabilmektedir (Uygur, 1993: 11).

Enflasyona neden olan faktörlerden birincisi maliyet unsurudur. Maliyet enflasyonu, ekonomide çeşitli sebeplerle maliyetlerin yükselmesi ve bunun fiyatlara yansımalarıyla ortaya çıkarmaktadır. Maliyet enflasyonunu etkileyen belli başlı unsurlar; döviz kuru, ücret, kamu mal ve hizmet fiyatları il faiz oranlarıdır (Uygur,

1993: 78). Kamu otoritelerinin ekonomik büyümeye hız kazandırmak için kamu yatırımlarını artırması ve yapılan harcamaların gelirleri ile karşılanamaması kamu açığını ortaya çıkarmaktadır. Enflasyonist ekonomilerde, kamu kesiminin açık verdiği, bu açığı genellikle özel kesimin kapatamadığı ve dolayısıyla bu açığın dış açığa yansıdığı gözlenmektedir.

Sürekli kamu açığı veren ekonomilerde, vergi kaçağı çoktur, yeterince vergi toplanamamaktadır ve ekonomide kayıt dışı ekonominin oranı yüksektir. Bu tür ekonomilerde politikacı ve kamu kesimini yönlendirenlere güven az olduğundan, kısa dönemli günü kurtarmaya yönelik kararlar ağırlıktadır. Bütün bunlar enflasyonist beklentileri önemli ölçüde etkilemekte ve yerleşiklik kazandırmaktadır.

Enflasyonun düşürülebilmesi için, maliyet unsurlarının ve açıkların giderilmesi yarınında beklentilerin de azaltılması gerekmektedir.

Enflasyonun, ekonomik gelişmeye zararları şu şekilde özetlenebilir (Erol, 2006: 89);

- Enflasyon fiyat mekanizmasının fonksiyonunu yerine getirmesini zorlaştırmaktadır. Fiyat ilişkilerini koparmakta ve iktisadi birimlerin yapmış oldukları hesap, plan ve programlarını yanlış yönlere sürüklemektedir.
- Enflasyon toplam tasarrufları azaltmakta, tasarruflar için oluşan alternatif maliyetleri çoğaltmaktadır.
- Enflasyon işletmelerin işlem maliyetlerinin yükünü arttırmaktadır. Sürüm politikası amacına yönelik haberleşmeler ve reklamlar yüksek maliyetlere dayanmaktadır. Ücret artışlarındaki sık sık görülen değişiklikler işletmelerin maliyet yapılarını olumsuz yönde etkilemektedir.
- İşletmelerin ve hane halkının vergi yükünü enflasyon daha da ağırlaştırmaktadır.
- Enflasyon toplam iş verimliliğini düşürmekte, piyasalardaki spekülasyon amaçlı işlemleri arttırmakta, gelir dağılımını olumsuz yönde etkilemektedir.
- Enflasyon ekonomik ve sosyal düzeni dinamitlemektedir.
- Sabit döviz kuru politikası çerçevesinde enflasyon ulusal ürünlerin uluslararası pazarlardaki rekabet gücünü etkilemektedir.

Enflasyonun ekonomik gelişmeye olan katkıları ise şu şekilde ele alınabilir (Erol: 89- 90):

- Enflasyon tüketim mallarına olan talebi arttırmaktadır. Bu yolla sağlanacak olan fayda mal ve hizmet üretiminin arttırılmasına bağlıdır.
- Enflasyon artışlarının getirdiği belirsizlik nedeniyle geçici bir tasarruf artışı sağlanabilmektedir.
- Enflasyon işletmelerdeki reel sermaye maliyetinin yükünü azaltmaktadır.
- Enflasyon işletmeler lehine servet dağılımını kolaylaştırmaktadır.

1.1.1. Enflasyonun Verimlilik Üzerindeki Etkileri

Enflasyonist süreci yaşayan bir ekonomide bireyler piyasada yaşanan güvensizlikten ötürü nakit para taşımak yerine tasarruflarını bankada bulundurmak isteyecek ve sosyal hayattaki ihtiyaçlarını karşılamak için sık sık bankaya gitmek mecburiyetinde kalacaktır. Her nakit ihtiyacında bankaya gitme zorunluluğunda olan bireylerin zaman kayıpları artacak bu da iş verimliliğine olumsuz yansıyacaktır. Bireylerin iş verimliliğindeki düşüşleri ve zaman kayıpları zihinsel ve bedensel yorgunlukları da beraberinde getirecektir (Üstünel, 1975: 118).

1.1.2. Enflasyonun Tasarruflar ve Yatırımlar Üzerindeki Etkileri

Bireylerin kendi iradeleri ile yaptıkları tasarruf miktarının azalmasının sebebini enflasyona bağlamak mümkündür. Ekonomilerde fiyatların sürekli olarak yükselmesi ile faizlerin aynı oranda artış gösterememesi sonucu bireyler beklentilerinin altında kalan faiz oranları nedeniyle tasarruflarını başka alanlarda kullanmak isteyeceklerdir. Bireyle tasarruflarını ya geleneksel yatırım araçları olan altına ve gayrimenkule yatırarak kullanacaklar ya da enflasyonu daha da artıracak tüketim harcamalarına artıracaklardır. Tüm bunlar da ekonominin yatırım yapmak isteyenler için kaynak sağlamada yetersiz olmasına sebep olacaktır (Üstünel, 1975: 120).

Enflasyon dönemlerinde faiz oranlarının enflasyonun üzerinde olması gerekir. Dolayısıyla, beklenen enflasyon oranı çok iyi hesaplanarak faiz oranları buna göre belirlenmelidir. Böyle olmadığı durumda, enflasyon döneminde parasını faiz geliri ile değerlendirme alternatifine yönelenler zararlı çıkacaklardır. Faiz oranlarının enflasyonun altında kalacağı kaygısı, düşük ve orta gelirlileri tasarruftan uzaklaştırmaktadır. Bu kesim ellerine geçen tüm parayı harcadıkları gibi, olabildiği

kadar da borçlanmaya yönelirler. Bu suretle enflasyon dönemlerinde düşük gelire sahip kesimlerin tüketimleri artmaktadır (Dinler, 2000: 412).

Bir ekonomide iç tasarruf hacmi; oluşan zorunlu ve gönüllü tasarrufların toplamına eşittir. Sürekli olarak yükselen genel fiyat düzeyi olması açısından enflasyon; anlamı itibarıyla zorunlu bir tasarruf olarak nitelendirilebilir. Bunun nedeni yükselen genel fiyat düzeyi oranına karşılık gelirleri aynı kalacak tüketicilerin bu gelirle daha az mal ve hizmet satın alabilecekleri şeklinde açıklanabilir. İlimli enflasyon, milli gelirin kişiler arasında dağılımını, genellikle, girişimci ve iş adamları sınıfı lehine değiştirir. Görülüyor ki, ılımlı bir enflasyon gönüllü tasarruf hacmi üzerinde daralma meydana getirmeyebilir ve yalnız gönüllü tasarrufları yapan sosyal tabakalar birbirinden farklı olabilirler. Hatta ekonominin böyle devrelerinde, istihdam hacmi yüksek olduğu için, sabit gelirliler ek görevler bularak veya daha fazla çalışarak eski yaşamlarını ve tasarruf düzeylerini koruyabilirler. Ekonomide tasarruf hacminde bir artışla karşılaşılabilir. Ancak, yüksek enflasyon söz konusu olduğunda, gönüllü tasarruflardan yalnızca girişimci sınıfının tasarrufları artabilir, sabit gelirliler ise, eski tasarruf düzeylerini koruyamadıkları gibi, önceden yapmış oldukları küçük tasarruflarını tüketmeye başlarlar (Türk, 2006: 91- 92).

Keynes'e göre yatırım, "belli bir dönemde sermaye donanımına yapılan net eklemelerdir." Enflasyon döneminde, ekonomide toplam tasarrufların azalması ekonomideki yatırımların da azalması demektir (Kepkep, 1991: 89). Ayrıca, bu yatırımlarda daha çok spekülasyon yatırımları şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Çünkü enflasyon yatırımcıları olumsuz yönde etkileyecek, belirsizlik ortaya çıkacak, bu nedenle de yatırımcılar, endüstriyel yatırımlara değil de spekülasyon yatırımlara kayacaklardır.

Enflasyonun yatırımlar üzerinde de olumsuz etkileri olduğu söylenebilir. Örneğin enflasyon, işletmelerin yatırımlarının zamanında ve beklenen maliyetlerle gerçekleşmesine engel olduğundan arz ile talep dengesini bozar bu durum borçlanma maliyetlerini arttırır ve dolayısıyla üreticinin kredi taleplerini sınırlandırarak yatırımları engeller. (Üstünel, 1975: 120).

1.1.3. Enflasyonun Ödemeler Dengesi Üzerindeki Etkileri

Enflasyonun görüldüğü ekonomide genel fiyat düzeyi yükselirken, eğer bu ekonomi, parasının düşen satın alma gücünü karşılayacak ölçüde sık sık devalüasyon

yapmaz veya ihracata prim vermezse, yabancı piyasalar bakımından ithalatta bulunmak pahalı, enflasyonun görüldüğü ekonomi bakımından ithalatta bulunmak ucuz hale gelir. Enflasyon ekonominin ithalat eğilimini yükselticidir. Bunun dış ticaret açısından anlamı ticaret bilançosu açığının meydana gelmesi veya yapısal özellikleri gereği ticaret bilançoları açık gösteren ekonomilerin dış ticaret açıklarının artmasıdır.

Bunun yanı sıra, ekonomideki ithal malların fiyatları istikrarlı olduğu müddetçe, ithal mallara olan talep hızla artmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde ithal malları kullanım oranı yüksek olmaktadır. Fiyatlardaki azalışla birlikte ithal malları kullanım oranının yüksek olması döviz stoklarında erimeye neden olmaktadır. Enflasyonun sonuçlarından biri de ihracatı oranlarını azalttığı ve ithalatın fazla vermesi olarak sayılmaktadır. Bu durum da ödemeler dengesini negatif etkilemektedir. Ekonomide iç fiyatların artışına neden olan enflasyon olgusu döviz kurlarına müdahale edilmediği takdirde ithalatı artırıp ihracatı azalttığından ötürü ülkeyi dışa bağımlı hale getirmekte ve yoksullaşmasına neden olmaktadır (Dinler, 2000: 438).

Dış ticaret açığını gidermek için çeşitli önlemler alınabilir; örneğin, gümrük tarifeleri yükseltilebilir, katlı kambiyo kuru uygulanabilir. Uygulama bu konuda uygulanan önlemlerin ticaret bilançosu açığını gidermediğini, ancak belirli ölçüde dış ticaret açığının artmasına engel olabildiğini göstermiştir. Kaldı ki bu önlemleri dünyadaki bütünleşme hareketleri ve gelişmeler karşısında uygulamak olurlu değildir. Bütünleşme hareketleri gümrük duvarlarının yükseltilmesini değil, kaldırılmasını öngörmektedir (Türk, 1996: 93).

1.2. Enflasyonu Önlemeye Yönelik İstikrar Programları

Makroekonomik istikrar, finansal ve reel plandaki dengelerin kurulmasını birlikte kapsar. Genel fiyat düzeyi hızlı artış ya da şiddetli iniş çıkışlar ve cari işlemler bilançosu büyük açıklar göstermemeli; öyle ki ekonomik ajanlar yarın için büyük belirsizliklerle ve karar alma güçlükleri ile karşı karşıya kalmassınlar. Reel planda ise var olan üretim kaynakları tam olarak kullanılmalı, yüksek oranlı işsizlik ya da üretim kapasitesindeki aylıklık nedeni ile ekonominin etkinliği düşmemelidir. Bu ölçütlere göre Türkiye 1978'den bu yana ekonomik istikrarsızlık içindedir (Kazgan, 2009: 282).

Dünya ekonomilerinin 1970'lerin başında yaşanan ekonomik kriz sonucu yeni bir oluşum dönemine girdiği görülmektedir. Türkiye ekonomisi 1980 yılı itibari ile uygulamaya konulan ekonomi politikaları ile bu yenedünya düzeyine uyum sağlamaya çalışmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki en önemli sorunlardan biri olan enflasyonla mücadele etmek ve yukarıda belirtilen yenedünya düzeni ile uyum sağlamak için Türkiye, bu süreç içerisinde, 24 Ocak 1980 istikrar Programı, 5 Nisan 1994 istikrar Programı ve 2000 ve 2001 istikrar programlarını uygulamaya koymuştur.

İstikrar politikalarının tarihine bakıldığında ülkeden ülkeye farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Ancak temelde bu politikalar ekonomideki bozulan dengelerin rayına oturması için enflasyonu öngörülebilir sınırlar içinde tutmayı hedeflemektedir. Ekonomilerde uygulanan politikalar ekonomilerin bütününe kapsamaktadır. İktisat politikalarını uygulayan ülkelerin genelinde istenilen sonuçlara ulaşmakta zorlanılmıştır. Bunun nedenleri politikaların yürütüldüğü ülkelerde yaşanan dışa açıklık problemi, dünya pazarlarında istenilen yeri bulamama olarak sıralanabilmektedir (Doğruel ve Doğruel, 2003: 2-3).

2. EKONOMİK BÜYÜMENİN TANIMI

Ekonomilerin hepsinde belli bir ürün ortaya çıkarılabilmesi için, girişimciler doğal kaynakların, fiziki ve beşeri sermayenin getirilerini toplayarak birleştirmektedir (Karataş ve Çankaya, 2010: 30).

“Ekonomik büyüme zaman ve mekân kapsamında bir miktar, ağırlık ve hacim biçimindeki büyüklük artışıdır. Bu artış bireyler ve ülkeler için güç ve gelir düzeyinde gözlemlenebilecek çeşitli göstergeleri ifade etmektedir. Nüfus, sermaye, tasarruf ve milli gelir artışları gibi unsurlar birer büyüme göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Büyüme bir işletme, bölge ya da ekonomi için miktar ve büyüklük artışını belirtir”(Özgüven, 1988: 36).

Bununla birlikte bu artışın nominal olarak değil, reel bir artış olması halinde büyümeden söz edilebilir. Bir yandan da, büyümenin hesaplanmasında genelde tanımlama ile yetinilmekte, analiz yapılmamaktadır (Şimşek ve Kadılar, 2010: 116).

Büyüme teorisi genellikle gelişmiş ülkeler için, kalkınma teorisi ise gelişmekte olan ya da geçiş sürecinde olan ülkeler için kullanılan bir kavramdır. Ancak ekonomik yapıda köklü değişikliklerin ve yapılanmaların ifadesi olan ekonomik kalkınma için ekonomik büyümenin gerekli olduğu bir gerçektir.

Kalkınmanın temel motoru olan teknolojik gelişme, araştırma geliştirme faaliyetleri, eğitim ve sağlık hizmetleri gibi birçok konu daha fazla geliri gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla gelirdeki artışı ifade eden ekonomik büyüme kalkınma için şarttır. Geli

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin hedeflerinin başında ekonomik kalkınma ve büyümenin sağlanması ile devam ettirilmesi gelmektedir. Hedeflenen ekonomik büyüme seviyesine ulaşmış ülkeler bu durumun istikrarını sağlamak, gelişmekte olup büyüme hedefi belirleyen ülkeler ise bu hedefe ulaşmak için ekonomilerinde devamlı olarak düzenlemeler yapmakta ve politikalar geliştirmektedirler (Yalman, Sandalcılar ve Demirkoparan, 2011: 431).

İktisadi büyüme, ülkelerin ekonomik gelişmişlik düzeyleri arasında belirginleşen farklılıklar sonucu gelişmiş bir kavramdır. Savaş sonrası ekonomileri bozulan ülkelerin tekrar eski düzeye gelme uğraşları, bağımsızlıklarını yeni kazanmış ülkelerin kalkınma çabaları ve sosyalist sistemi benimseyen ekonomilerin ekonomik açıdan kapitalist sistemi benimseyen ekonomilere ulaşma ve geçme arzularından dolayı, ekonomik kalkınma ve büyüme konusuyla fazla ilgilenilmiştir. Söz konusu dönemde gelişmekte olan ülkeler ile gelişmiş ülkeler arasındaki kişi başına gelir seviyeleri arasındaki büyük farklılıklar da büyümeye olan duyarlılığı artırmıştır. İktisadi büyüme ile ilgili yapılan araştırmalar neden bazı ülkelerin diğerlerinden zengin ya da bazı ekonomilerin diğerlerinden hızlı büyüdüğü sorusunu öne çıkarmıştır.

Ekonomik büyüme; bir ülkede üretilen mal ve hizmet miktarının zaman içinde artması olarak tanımlanabilir. Bir ülkede yaşayan insanların yaşam standartlarını sürekli biçimde yükseltmesinin tek yolu ekonomik büyüme hedeflerini gerçekleştirmek olduğundan tüm ülke ekonomilerinin amacı büyüme hedefini gerçekleştirmektir (Ünsal, 2009: 11).

Ekonomi biliminde, gerçek ulusal gelirden gözlemlenen değişiklikler büyümenin ölçütü olarak kullanılmaktadır. Ekonomik aktörler mal ve hizmet üretip sattıklarında gelir elde ederler, böylece bir ekonomi büyürken, hem toplam çıktı, hem de toplam gelir artar. Aslında ekonomik büyümenin ve ulusal gelirin hesaplanması aynıdır. Büyümeyle benzer şekilde, hesaplanması da ulusal gelire etkide bulunan faktörlerin sayısal değerlerini göstermektedir (Şimşek ve Kadılar: 117). Ekonomik büyüme hesaplar, gözlenen gelir artışı ile üretim faktörlerinin arasındaki ilişkiyi kurmaya çalışır. Ancak, bu süreçte üretim faktörlerinin gelişimlerinin gerekçeleri ve

biçimi açıklanmaz. Gerçekten, ekonomik büyüme uzun dönemde ulusal gelir veya kişi başına düşen gerçek gelir artışı olarak tanımlanmaktadır (Özguven, 1988: 37).

Zaten kısa dönemde makroekonomik istikrarın ölçülmesinde genel fiyat düzeyindeki değişme dikkate alınırken, ekonominin yapısal özelliklerinin ve uzun dönemli başarımının sonucunu özetleyen bir gösterge olarak da ekonomik büyüme ölçütleri dikkate alınmaktadır (Doğruel ve Doğruel, 2003: 401). Bu nedenle ekonomik büyüme, uzun dönemde gelir artışının sürekliliği olarak da tanımlanmaktadır. Bu açıdan, büyümenin ölçümünde istikrar önem kazanmaktadır. Gerçekten, kısa dönemde üretimi artırmak sınırlı olabileceği gibi, bir yatırım da ancak uzun dönemde sonuç verebilir. Öte yandan, gelir artışının kaynaklandığı sektörel bileşimin değişimini de göz önünde tutmak gerekir. Herhangi bir sektörün ulusal gelir içindeki payının azalması, bu alanda yaratılan gelirin, miktarının değil, oranının değişmesi anlamına gelebilir. Ayrıca, sistem değişimi açısından, bazı kurumlarda veya mülkiyet biçimlerindeki değişimler de üretimi artırıp, büyümeyi hızlandıracaktır. Dolayısıyla ekonomik büyüme ve hızı üretimin miktarı ile sürekliliğine bağlıdır. Nitekim gelişmekte olan ülkelerde sıkça yaşanan krizler ekonomik büyümenin istikrarını bozmaktadır (ILO, 2004: 34).

Başka bir yaklaşıma göre ise, ekonomik büyümenin yeterli seviyede istikrar kazanabilmesi yatırım ve emek verimliliği artışı ile talebin sürekliliğinin sağlanmasına bağlıdır. Yeni yatırımlar sayesinde üretim kapasitesinin artması, sermaye gibi emek talebini de uyarılmaktadır. Ayrıca, verimlilik artışları çalışma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi için temel oluşturur. Verimlilik sayesinde, eldeki kaynaklarla çıktı miktarını artırmak büyümeyi canlandırır (Ata, 2009: 12).

Ekonomik büyüme konjonktürel teoriden farklı olarak, uzun dönem trendlerde yoğunlaşır ya da enflasyon teorisinden farklı olarak sadece fiyatlardaki göstermelik artışlarla ilgilenmez. Ekonominin diğer alanlarında olduğu gibi büyümede de pozitif ve normatif dallar vardır. Pozitif büyüme teorisi dünyanın nasıl büyüyeceği konusunda, normatif büyüme teorisi ise, dünyanın nasıl büyümesi gerektiği konusunda çalışır. Bu kavram daha sonra “optimal büyüme teorisi” olarak isimlendirilmiştir (Walther, 2002: 57).

Büyümenin ölçümünde istikrar önem kazanmaktadır. Krugman’ın ifade ettiği gibi “ekonomik büyümedeki küçük iniş çıkışları gidermek halkın refahına sadece önemsiz kazançlar sağlar. Dolayısıyla, odak noktasını uzun vadeli ekonomik büyüme gibi konulara çevirmenin zamanı gelmiştir” (Krugman, 2010: 1). Ekonomilerdeki

üretim kapasitesi üretim faktörlerinin nicelik, nitelik ve teknolojik düzeylerine dayanmaktadır. Buna göre ekonomik büyüme üretim kapasitesinin bu belirtilenlerin genişletilmesi ve geliştirilmesi sürecini ele almaktadır (Peterson, 1976: 387). Kısa dönemde üretimi artırmak sınırlı olabileceği gibi, bir yatırım da sadece uzun dönemde sonuç verebilir. Öte yandan, gelir artışının kaynaklandığı sektörel bileşimin değişimini de göz önünde tutmak gerekir. Herhangi bir sektörün ulusal gelir içindeki payının azalması, bu alanda yaratılan gelirin miktarının değil, toplam gelir içindeki payının değişmesi anlamına gelebilir. Ayrıca, sistem değişimi açısından, bazı kurumlarda veya mülkiyet biçimindeki değişimler de üretimi artırıp, büyümeyi hızlandırabilir. Dolayısıyla, ekonomik büyüme ve hızı üretimin miktarı ile sürekliliğine bağlıdır (Özgüven, 1988: 38).

Diğer taraftan istikrarlı bir büyümenin sağlanması, ekonomik düzenleyicilerin varlığına bağlıdır. Bu düzenleyiciler devletin kontrolünde olabileceği gibi, piyasanın temel alınmasıyla da oluşturulmuş olabilir. Daha hızlı büyüyen ekonomiler, gelirini daha yüksek düzeyde artırdıkları için, düzenleyicilerin gelişimini destekleyecek güçtedirler. Bununla birlikte, kurumsal kalitenin sağlanması da sürdürülebilir bir ekonomik büyüme sağlayacaktır. Ancak, her iki durumda da düzenleyicilerin geliştirilmesi ya da değiştirilmesini içerecek “reformlara” karşı sosyal tarafların tepkileri farklılaşacak ve hatta çıkarları doğrultusunda, taraflar çatışacaktır (Sönmez, 1998: 89- 90). Çünkü bu reformlar sonucunda ekonomi politikasından başlamak üzere toplumsal sistemde güç ve bölüşüm ilişkileri değişecektir.

2.1. Ekonomik Büyümenin Özellikleri

Bir ülkenin ekonomik büyümesi, kendi nüfusuna değişik ekonomik mallar sağlama kapasitesindeki uzun vadeli artış olarak kabul etmektedir. Bu büyüyen kapasite ileri teknoloji, kurumsal ve siyasal düzenlemeler üzerine oturmalıdır. Gelişmiş ülkelerdeki büyüme sürecini temsil eden karakteristikler şu şekilde ele alınmaktadır (Todaro, 2000: 121):

- Özellikle işgücü verimliliği başta olmak üzere, toplam faktör verimliliğindeki yüksek oranlı artış,
- Nüfusun ve kişi başına düşen üretimin yüksek oranda büyümesi,
- Ekonomide yüksek oranlı yapısal değişim,

- Yüksek oranlı sosyal ve ideolojik değişim,
- Gelişmiş ülkelerin ihtiyaç duyduğu hammadde ve pazarlar için dünyanın diğer bölümlerine ulaşabilme yetenekleri,
- Bu ekonomik büyümenin üçüncü dünya nüfusunu sınırlı düzeyde etkilemesi, yani çok küçük bir nüfusa sirayet etmesi.

İktisadi büyümenin belli başlı özellikleri ise (Hiç, 1994: 34– 35);

- Büyüme sayısal bir olgudur ve büyüme üzerine yapılan analizler de nicelikseldir.
- Büyüme uzun dönemde incelenmesi gereken bir yapıya sahiptir, dolayısıyla, kısa vadeli analizler hatalı yorumlara neden olabileceğinden uzun süreli analiz araçlarından yararlanılmalıdır.
- Reel bir artışı ifade eder.
- Nihai ürün (üretim) ve milli gelirdeki artıştır.
- Dinamik bir olgudur ve statik kavramlarla açıklanamaz.
- Toplumsal gelişmeleri hızlandırır.
- Tüketim kalıplarının değiştirir.
- Büyümenin dinamik bir yapıya sahip olmasından dolayı sektörler ve bölgeler arası farklılaşmalar olabilir.
- Birikimli bir özellik gösterdiğinden, küçük yıllık büyüme artışlarının birikimli etkisi büyük olmaktadır.

Sonuç olarak; ekonomilerin tümünde ortak amaç, ekonomik büyümeyle birlikte sosyal ve kültürel gelişimi sağlayacak yaşam standartlarını yükseltecek şekilde, ekonomik olarak büyüme gücüne sahip olmaktır (Kar ve Taban, 2005: 8- 9).

İKİNCİ BÖLÜM

ENFLASYON VE EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİ

Çalışmanın bu bölümünde öncelikli olarak enflasyon ve ekonomik büyüme ilişkisine yönelik olarak kuramsal yaklaşımlarda iktisat okulları ve görüşleri değerlendirilmiş, daha sonraki aşamada ise konuyla ilgili ampirik çalışmalar irdelenmiştir.

1. ENFLASYON VE EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİ

Devletin belli iktisadi amaçlara ulaşmak için kararlar alması ve bunları uygulaması olarak tanımlanan iktisat politikası ile gerçekleştirmek istediği; tam istihdama ulaşmak, üretimi artırmak, gelir ve servet dağılımını düzeltmek, parasal istikrarı sağlamak ve ödemeler dengesini düzenlemek gibi temel amaçları söz konusudur (Savaş, 1998: 38-39). Bu hedefler arasında olan parasal istikrar, ekonomik karar birimlerinin tüketim, yatırım ve tasarruf kararlarında dikkate alınmayacak kadar düşük seviyelerde sürdürülen bir enflasyon oranı şeklinde tanımlanmaktadır.

Parasal istikrarın sağlanması ve ekonomik büyümenin gerçekleştirilmesi, iktisat politikasının ana hedeflerinin başında gelmektedir. Bu hedeflerinin gerçekleştirilmesi ile toplumun refahı artmakta, aksi takdirde ise toplumsal refah oranı düşmektedir. Dolayısıyla her iki amacın birlikte gerçekleşmesi oldukça önemlidir. Ancak her iki amaç da aynı anda gerçekleştirilememekte, sözgelimi ekonomik büyümenin ivme kazandığı bir durumda toplumda gelir düzeyi yükselmekte dolayısıyla, toplumda tüketim kalıpları da değişebilmektedir.

Tüketim kalıplarında yaşanan değişikliklerle oluşan talep fazlasının karşılanamama durumunda ise başlangıçta sağlanan parasal denge bozulabilmektedir. Parasal istikrarın yeniden dengeye gelebilmesi için yürütülen politikalar ile toplam harcamalar minimum düzeye indirgenmekte bu durumun ekonomide yarattığı çarpan etkisi sonucunda ekonomik büyümenin daha da azalmasına neden olabilmektedir (Parasız, 2003: 86). Uygulanacak ekonomi politikalarının şekillenmesinde parasal istikrar ile ekonomik büyüme arasındaki mevcut ilişkinin derecesinin ve öncelik sırasının belirlenmesi önemli olmaktadır. Başka bir ifadeyle, enflasyonist bir sürecin

yaşandığı yani parasal istikrarın gerçekleşmediği bir ülke ekonomisinde, ekonomik büyümede meydana gelecek azalmaların önlenmesi için enflasyona hız kazandıran politikaların terk edilmesi gerekmektedir. Ancak makroekonomik iktisat teorilerinde, enflasyon ve ekonomik büyüme arasında uzun yıllar bir çelişki olmadığı görüşü hâkim olmuştur.

Enflasyonun ekonomik büyüme üzerindeki etkilerinin varlığı konusunda iktisatçıların ortak bir görüşte birleşemediği görülmektedir. Enflasyonun ekonomilere etkisi uzun yıllardır araştırma konusu olmasına karşın büyümeye etkileri İkinci Dünya Savaşı sonrası araştırılmaya başlanmıştır.

İkinci Dünya Savaşı'na kadar Keynesyen politikalar ışığında enflasyonun ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkilediğini öne atan görüşler sonraki dönemde tartışılmaya başlanmıştır. Bununla birlikte, ekonomik büyümeyi olumlu etkilediği görüşü hâkim olduğundan enflasyon, ekonomiler açısından bir tehdit olarak görülmemiştir (Berber ve Artan, 2004: 2).

1970 yılından sonra ekonomiler yüksek enflasyon ile tanışmış ve bu durum iktisatçıların bu konuya ilgi duymasına neden olmuştur. Yapılan analizlerin kapsamı dünya ekonomisinin içerisinde bulunduğu şartlara göre değişmiş ve özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında gelişmekte olan ülkelerde enflasyonun büyümeyi olumlu etkilediğine yönelik tezler gündeme gelmeye başlamıştır. Bu dönemde toplam talebi artıran politikalar sonucu üretim artışının yanında enflasyonun da artması bir sorun olarak ele alınmamıştır (Erçel, 1999: 2). Ancak 1970'li yıllarda birçok ülkedeki yüksek enflasyon oranlarının yanı sıra büyüme oranlarının düşmeye başlaması, enflasyonun ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkilediğini öne süren tezlerin sorgulanmasına yol açmıştır.

Phillips (1958) tarafından, İngiltere ekonomisinin 1861-1957 dönemine ait işsizlik oranı ile yıllık ücret artış oranlarının işaretlenmesi ile oluşturulan gözlemsel bir eğri olan *Phillips Eğrisi*, işsizlik ve enflasyon arasında olumlu bir ilişki bulunduğu; işsizliği azaltmak için uygulanan politikaların fiyat artışına yol açtığı, enflasyonu kontrol altına almak için uygulanan politikaların ise işsizliği artırdığı varsayılmıştır (Altay, 2011: 7). Bu görüş, enflasyonist finansmanın, bireylerin tasarruflarını artıracığını, bunun sonucunda reel faiz oranlarının düşüp, böylelikle de yatırımların teşvik edilmesiyle ekonomik büyümenin artmasına yol açacağını ileri sürmüştür. Phillips diğer bir yandan, enflasyonun parasal ücretleri daha hızlı etkilediği ekonomik bir platformda, gelir aktarımının düşük tasarruf sahiplerinden

yüksek tasarruf sahiplerine doğru kayması ve tasarruf eğilimi yüksek kesimin gelirlerini artırma yoluyla ekonomik büyümeyi destekleyeceğini öne sürmüştür (Nell, 2000: 4). Aynı zamanda yetersiz mali sisteme sahip ülkelerde hükümetlerin merkez bankası kaynaklarını kullanıp enflasyon vergisi ile gelir elde ettiği ve elde edilen bu gelirleri yatırım harcamalarının finansmanında kullanması ile enflasyonist sürecin ekonomik büyümeyi artıracığı da vurgulanmıştır (Erçel, 1999: 2).

Enflasyon oranlarında meydana gelen artışlar yatırımların finans sektöründen reel sektöre kaymasına neden olacaktır. Dolayısıyla bireyler tasarruflarını korumak için ellerinde daha fazla para tutmak isteyecek bu da enflasyon vergisinin artmasına sebep olacaktır. Burada vurgulanmak istenen enflasyonun zorunu tasarruf oranlarını artırdığına ilişkin düşünceler enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisinin olumlu yönde olduğu görüşünün temelini oluşturmaktadır (Bruno ve Easterly, 1995: 9- 10). Enflasyon- ekonomik büyüme ilişkisinin olumlu yönde olduğu sonucuna ulaşan çalışmaların genelinde enflasyon oranlarının belli bir seviyenin altında ya da minimum seviyelerde olduğu koşullarda ilişki olumlu olmaktadır.

Ekonomide meydana gelen artan enflasyon ile artan büyüme hızları arasındaki gözlemsel ilişki 1970'li yıllardan sonra kaybolmuştur. Bahsi geçen yıllarda ülkelerin çoğunda enflasyon yükselmeye devam ederken ekonomik büyüme oranları azalan bir seyir izlemeye başlamıştır. Hatta çoğunlukla gelişmekte olan ülkelerde, ortalama enflasyon eğilimi ile ortalama büyüme eğiliminin zıt yönlerde hareket etmesi 1970'li yıllardan sona ortaya çıkmaktadır (Karaca, 2003: 247). Enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisinin negatif yönlü olduğu görüşünün temelinde enflasyonun ekonomide yarattığı belirsizlik, ulusal paranın kazandığı değer sonucu ithalat- ihracat dengesinin dolayısıyla ödemeler dengesinin bozulması yatmaktadır (Berber ve Artan, 2004: 3).

Tüm bu nedenler kapsamında, yüksek enflasyonun fiyatlama davranışlarına olan olumsuz etkisi sonucunda kaynak kullanımını da etkisiz hale getirmesinin sebep olduğu düşünülmektedir. Diğer bir ifadeyle enflasyon kaynakların etkin kullanımını sınırlandırmanın yanında üretimde kullanılacak varlıkların da maliyetini arttırmaktadır. Zira enflasyon ile birlikte, gelecek dönemlere yönelik belirsizlikler de artmakta, dolayısıyla alınacak olan risklerin fiyatı da yükselmektedir. Bu biçimde sermaye sahiplerinin enflasyon oranlarının üzerindeki faiz oranları ile yatırımcılara kaynak sağlamak istemeleri nedeniyle gerçek anlamda kayba uğramak istememeleri,

yatırımların vazgeçirilmesine ve ekonomideki gerçekleşmesi mümkün olan üretim hacminin azalması sonucunu doğurabilmektedir (Yıldırım ve Karaman, 2003: 376).

Türkiye ekonomisinde özellikle 1970’li yıllardan beri en büyük sıkıntılardan biri haline gelen enflasyon olgusu, politik tutarsızlıkların da etkisiyle ekonomide önemli sorunların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Türkiye ve Latin Amerika ülkelerin ekonomileri paralel bir şekilde 1970’li yılların ikinci yarısından sonraki dönemin büyük bir kısmında enflasyon oranlarının arttığı ve eş anlı olarak ekonomik büyümede dengesizliklerin yaşandığı gözlenmektedir.

Dış ticaretin serbest duruma getirildiği 24 Ocak 1980 kararları ve ithal politikalarına dayalı planlı sistem, enflasyon üzerinde olumlu etkiler yaratamamıştır. Türkiye’de yaşanan Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizlerinden sonra enflasyon rakamları Nisan 2001’de uygulamaya konulan “Enflasyonla Mücadele” programı ile tek haneli rakamlara indirilebilmiş, fakat hedeflenen düzeye gelmesi mümkün olmamıştır. Fiyat istikrarsızlığına sebep olan para arzının denetimindeki sıkıntılar, kredilerin faizlerinde yaşanan istikrarsızlıklar, iç talebin sınırlandırılmaması ve fiyat istikrarsızlığındaki yapısal nedenler enflasyon rakamlarını da doğrudan etkilemektedir (Ünsal, 2009: 56-57).

Tespit edilen sebeplere ilişkin yaşanan enflasyonist süreçlerin aynı dönemde meydana gelen ekonomik istikrarsızlıkların en önemli sebeplerinden biri olduğu kanaatine varılmaktadır. Bununla birlikte bu tespitler, mevcut sürecin kalitatif boyutunu ortaya koymakla birlikte kantitatif boyutunu ise açıklamamaktadır. Sonuç olarak ortaya çıkan bu süreç enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi ve meydana gelen kayıpların kantitatif olarak tanımlanması, enflasyon ile mücadelenin sürdürülebilirliğinin önemini ortaya koymaktadır.

Enflasyonun ekonomik etkilerine yönelik araştırmalarını yoğunlaştıran iktisatçılar, enflasyon-ekonomik büyüme ilişkisine dair varsayımlarda bulunmak üzere yaptıkları analizlerde ilişkinin hangi yönde olduğuna dair önemli ilerlemeler kaydetmişlerdir.

1.1. Enflasyon ve İktisadi Büyüme İlişkisi Üzerine Kuramsal Yaklaşımlar

İktisat okullarının enflasyon ve ekonomik büyüme konusundaki görüşleri, bu okulların meydana geldiği dönemlerle ilgilidir. Bu açıdan okulların enflasyon konusuna ve ekonomik büyüme kavramına yaklaşımları değerlendirilmiştir.

1.1.1. Klasik Yaklaşım

Klasik teoriyi savunan iktisatçılara göre ekonomi daima tam istihdam seviyesindedir. Klasiklere göre kişilerin satın alma gücü para ile değil, mallar ile ifade edilmektedir. Klasik iktisat yaklaşımının önemli temsilcilerinden Jean Baptiste Say'a göre (1821: 194): "Üretilen her mal kendi talebini yaratır, bu nedenle toplam arz ile toplam talep uzun dönemde eşittir, yani ekonomi sürekli dengededir". Açıkça görüldüğü üzere, klasik iktisatçılar ekonomiyi sürekli kendi dengesini sağlayan dinamik bir olgu olarak görmektedirler. Eğer ekonomi kısa dönemde tam istihdam düzeyinden ayrılırsa, fiyat esnekliğiyle tekrar denge durumuna ulaşılır.

Klasik iktisat, iktisat politikası araçlarından para politikasına önem vermiştir. Bu sebepten klasik teoriye göre enflasyonun meydana gelmesi için, para arzının artması gerekmektedir. Bu durumu önleyebilmek için dengesizlik durumunda sıkı para politikası (banka rezervlerinin azaltılması, açık piyasa işlemleri gibi) uygulanır. Klasiklere göre; piyasadaki görünmeyen el, ekonomiyi sürekli dengede tutar (Savaş, 1986: 34-35).

Klasik teori, piyasa ekonomisi kurallarını savunan bir yaklaşımdır. Piyasa ekonomisinde bireyler istedikleri ekonomik kararları özgürce belirlemekte; piyasalar ise bu kararları, toplumsal refahı en yüksek düzeye getirecek şekilde eşgüdümlemektedirler. Toplumsal refahın maksimize edilmesi; üretim faktörlerinin tümüyle istihdam edileceği, ayrıca bu üretim faktörlerinin en etkin şekilde kullanılacağı düşüncelerini içermektedir (Kazgan, 1984: 131).

Klasik yaklaşımda ekonomi, fiyat ve ücretlerin değişmesi yoluyla, para miktarı ne olursa olsun görece fiyat değişimleri aracılığı ile tam istihdam noktasında dengeye ulaşacaktır. Piyasa mekanizmasının da bunda rolü büyüktür. Tam istihdam noktasında dengeyi sağlamak için devletin, para politikası veya maliye politikası önlemleri almasına gerek kalmamaktadır. Klasik iktisatçılar, devletin paraya müdahalesine karşıdır. Bireyler parasal değerinde bir düşme karşısında, sahip oldukları aktifleri yeniden ayarlayacaklardır. Fiyatlarda oluşan dalgalanmalar, reel değişkenlerin etkisiyle ortaya çıkacağından, kişiler fiyatlar genel düzeyinin değişmesi karşısında kayıtsız kalacaklardır (Serin, 1998: 87-88). Devletin ekonomik yaşama müdahalesi, asgari düzeyde olduğu için, para politikası ancak gayri iradi işsizlik durumunda tam istihdamı sağlamak için kullanılacaktır. Bu görüşe göre, ekonomide uygulanacak para politikası sadece enflasyon üzerinde reel etki

yaratacaktır. Bu duruma “paranın yansızlığı” da denmektedir. Daha geniş bir ifadeyle paranın yansızlığı, para arzındaki bir artışın bütün fiyatlarda aynı seviyede bir artışa yol açması ve sonuç olarak hiçbir değişkenin bu durumdan etkilenmemesini vurgulamaktadır. Paranın süper yansızlığıyla ifadesini açıklamak gerekirse para arzındaki bir artışın fiyatlarda artış ya da azalış yaratmaması dolayısıyla da ekonominin reel değişkenleri üzerinde herhangi bir etkisinin olmaması anlamına gelmektedir. Sonuç itibariyle paranın yansızlığında ekonominin reel değişkenleri para arzındaki değişime paralel bir seyir izlerken, paranın süper yansızlığında reel değişkenler para arzındaki değişimlerden hiçbir şekilde etkilenmemektedir (Savaş, 1998: 339).

Klasiklere göre ekonomi tam istihdam durumunda dengede iken yürütülen para ve maliye politikaları sadece enflasyona neden olmakta fakat büyüme oranları üzerine etki etmemektedir. Sonuç olarak enflasyonun ekonomide büyüme üzerinde etkisi olmamaktadır. Bunun nedeni de para arzının esnek olmamasından ötürü yürütülen politikalara tepki vermemesi dolayısıyla fiyat hareketlerine tepkisiz kalmasıdır (Güran, 1999: 224).

1.1.2. Keynesyen Yaklaşım

Neo-klasik iktisatçılar kapitalist bir ekonominin vazgeçilmez bir unsuru olan paranın önemini ihmal etmişler ve yatırım, gelir ve istihdam düzeyleri gibi reel değişkenleri etkilemediğini ileri sürmüşlerdir. Keynes, Neo-klasik ve onların arka planındaki klasik iktisatçılardan farklı olarak kapitalist bir ekonominin işleyişinde paranın önemini vurgulamış ve reel değişkenleri etkileyen bir faktör olduğunu ortaya koymuştur (Keynes, 1936: 372). Keynes’e göre klasikler parasal bir üretim teorisine sahip olmadıklarında yetersizdirler. Klasik iktisatçıların ele aldığı takas ekonomisinde para yansızdır ve sadece değişim aracı olarak kullanılmaktadır bu da iktisadi karar birimlerinin kararlarını etki yaratmamaktadır. Keynes’in ele aldığı parasal ekonomide ise para değişim aracı olma işlevi yanında değer saklama işlevine de sahiptir. Bu bağlamda, para şimdi ile geleceği birbirine bağlayan önemli bir etken sayılmakta ve iktisadi karar birimlerinin kararlarını etkilemektedir (Ünsal, 2009: 98).

Keynesyen yaklaşımda paranın değişim aracı yanında bir değer saklama aracı olarak kabul edilmesi, likidite tercihinin reel sektöre faiz oranları kanalıyla transferini mümkün kılmaktadır. Yani klasiklerin öngördüğünün tersine para yansız değil reel

ekonomideki değişkenleri etkileyen bir etmen olmaktadır (Kazgan, 1984: 122). Bir başka deyişle, Keynes'te paranın reel değişkenleri etkileyen bir faktör olması, paranın faiz oranındaki değişmelerden yararlanmak üzere kurgusal amaçla da talep edilmesinden kaynaklanır. Kurgusal amaçla para talebi bu açıdan faiz oranı ile sıkı bir ilişki içindedir. Faiz oranlarının değişmesi bono, tahvil gibi kıymetli kâğıtların da değerlerini değiştirerek ekonomide yapılacak yatırımların düzeyini değiştirmektedir. Yatırım düzeyinin değişmesi ise efektif talebin ve böylece gelir ve istihdam düzeyinin değişmesine yol açmaktadır. Bütün bunlar, faiz oranının yatırım, gelir ve istihdam düzeyini etkileyen bir değişken olduğunu ortaya koymaktadır.

Neo- klasik analizde faiz oranları her zaman yatırım ve tasarrufları birbirlerine eşitleyen reel bir orandır. Bu nokta, Keynes ile neo-klasik iktisatçılar arasındaki temel farklılığı yansıtmaktadır. Çünkü Neo-klasik analizde faiz sermaye piyasasında belirlendiği için tüketim ve tasarruf gibi ekonomideki reel değişkenlerden kaynaklanır. Bunun yanı sıra, neo-klasik iktisadi analiz, paranın yansız olduğunu, belirsizliğin olmadığını ve paranın ikame edilebilir bir nesne olduğunu varsayarak paranın istihdam, gelir ve yatırım düzeyi gibi reel değişkenleri etkilemediğini kabul eder (Parasız, 1998: 118). Bu varsayımlarla birlikte "her arz kendi talebini yaratır" şeklindeki ünlü Say yasaının kabul edilmesi, tasarrufların kendisine eşit bir yatırım yaratmasını güvence altına alır (Ünsal, 2009: 102). Böyle bir ekonomide tasarrufların yatırımlara eşit olmaması gibi bir durumla karşılaşılmaz. Dolayısıyla, neo- klasik analizde tasarruflar yatırımları belirleyen bir değişken olarak kendini gösterir.

Keynes'in analizinde, klasik iktisatçılarda olduğu gibi tasarrufların yatırımlara eşit olması ile nitelendirilen bir dengenin sağlanmasını güvence altına alacak bir mekanizma bulunmamaktadır. Zira para miktarında ortaya çıkan değişmeler bireylerin satın alma gücünü değiştirmekte ve bu şekilde tüketim ve yatırım kararlarını etkilemektedir. Keynes, bu doğrultuda, ekonomide ortaya çıkan dengesizliklerin nedeni olarak paranın istikrarsızlığını göstermiştir. Keynes'e göre enflasyon ve deflasyon gibi nedenlerle paranın satın alma gücünde meydana gelen değişmeler, bireylerin yatırım ve tasarruf kararlarını ve böylece istihdamı ve büyümeyi etkilemektedir. Nitekim Keynes, genişleme ve daralma dönemlerini tümüyle parasal bir olay olarak değerlendirmiş ve bu anlamda paranın yansız olmadığını ifade etmiştir (Bacutoğlu, 2005: 121-124).

Keynes, yaptığı çalışmalarda çağdaş dünyanın sorunlarına çözüm bulmayı sağlayacak bir teori geliştirme peşinde olmuştur. Bu bakımdan iktisadi sorunları oldukça soyut bir biçimde ele alan klasik iktisadi analizi eleştirmiştir. Bu yönden, modern kapitalizmin dayandığı kurumsal ve finansal ilişkileri analizine dâhil etmiş ve bu ilişkilerin kapitalizmin işleyişi üzerinde yarattığı etkileri detaylı bir biçimde incelemiştir (Bacutoğlu, 2005: 123). Kuşkusuz bu ilişkiler içinde en fazla önem verdiği konu da paranın iktisadi faaliyet üzerindeki etkisidir. Bu bakımdan, Keynes klasik iktisatçıların savunduğu gibi parayı sadece mübadeleyi kolaylaştıran bir araç olarak ele almamış ve parayı bir değer saklama aracı olarak da ele alarak spekülasyon olgusunun önemini vurgulamıştır. Bu husus, Keynes'in analizinde oldukça önemlidir. Çünkü paranın mübadele amacı dışında spekülatif amaçlarla da talep edilmesinin iktisadi faaliyet ve kapitalizmin işleyişi üzerinde çok önemli etkileri bulunmaktadır. Kısacası Keynes, tek amacı para kazanmak olan girişimcilerin bulunması ve bütün ekonomik işlemlerin parayla yürütülmesi nedeniyle kapitalizmin istikrarsız yapısını parasal ilişkilerle açıklamıştır (Alkin, 1981: 89-91).

Keynes'in genel teorisi; klasik teorinin varsayımlarının genele değil de sadece özel bir duruma ilişkin uygulanabilir olduğunu ve varsaydığı durumların mümkün olan denge konumları açısından sınırlayıcı bir noktaya sahip olduğunu vurgulamaktadır. Keynes'e göre, klasik teori tarafından varsayılan özel durumun niteliklerinin, şu anda içinde yaşadığımız toplum açısından hiçbir geçerliliği bulunmamaktadır (Arslan, 2010: 53).

Keynes'in analizinin temel denklemleri, üretim maliyetlerinin sabit kalması durumunda paranın satın alma gücünün tasarruf ve yatırım oranı arasındaki farklılıklara bağlı olarak aşağı ve yukarı dalgalanacağını ifade etmektedir (Jones, 2001: 78- 79). Tasarruf hacminin yatırımın maliyetine eşit olduğu durumda ise paranın satın alma gücü üretim maliyeti ile ters orantılı bir şekilde dalgalanacaktır. Buna göre, üretim maliyeti artınca paranın satın alma gücü azalacak, üretim maliyeti azaldıkça da paranın satın alma gücü artacaktır. Paranın satın alma gücünde meydana gelen değişiklikler ise üretimin fiyat düzeyini ve yatırımları etkileyecektir (Bacutoğlu, 2005: 124).

Keynes bu noktada, üretim maliyetlerindeki değişimin paranın satın alma gücü ve bu şekilde tasarruf ve yatırım üzerindeki etkisini ayrıntılı bir şekilde incelemiş ve üretim maliyetlerinde meydana gelen artış ve azalışları ifade etmek

üzere sırasıyla gelir enflasyonu ve gelir deflasyonu tanımlarını kullanmıştır. Tasarruf hacmi üzerindeki yatırım maliyetindeki artış ve azalışları ise mal enflasyonu ve deflasyonu olarak nitelendirmiştir (Charles, 2001: 82). Bir mal enflasyonunun ya da bir sermaye enflasyonunun oluşması bir kâr enflasyonuna neden olacak ve bir kâr enflasyonu da beraberinde girişimcilerin üretim faktörlerine olan taleplerinin artmasına ve böylece gelir enflasyonuna neden olacaktır.

Keynesyen teorinin savunduğu karma düzen ile özel kesim ağırlıklı ancak devlet ve kamu sektörün büyük role sahip olduğu bir ekonomiyi savunulmaktadır. Bu teoriye göre özel sektörün almış olduğu kararlar bazen verimsiz makroekonomik sonuçlara yol açabilmektedir. Dolayısıyla, devlet etkin bir şekilde rol alarak iş döngüsünü denge durumuna getirmelidir. Keynesyen yaklaşıma göre, toplam talep ve toplam arz arasındaki fark enflasyona neden olur. Talep fazlası, enflasyonun en önemli nedenidir. Talepteki fazlalığın süreklilik göstermesi, fiyatlar genel düzeyinde bir artışa neden olacaktır. Fiyat artışlarının önüne geçilebilmesi için, maliye politikası araçları kullanılarak, toplam talebin toplam arz seviyesine indirilmesi gerekmektedir (Kargül, 1983: 132-134). Böyle bir durumda örnek olarak; vergi oranlarında bir artış yapılması, istenilen denge durumuna ulaşmak için kullanılabilir.

Keynes bununla birlikte arz yönlü yükselişlerin de (ücret, faiz, rant) enflasyona sebep olabileceğini, üretime katılan tarafların üretime katılma paylarını artırmak istemelerinin maliyet enflasyonuna sebep olacağını belirtmiştir. Keynes'e göre sadece para arzındaki artış değil, aynı zamanda talep artışı, maliyet artışı ve dış ülkelerden yansıyan fiyat yükselmeleri de enflasyonu oluşturan unsurlar arasında sayılmaktadır. Keynes, enflasyonu engellemek için sadece para politikalarını yeterli görmemiştir. Maliye politikalarının da uyumlu para politikası ile birlikte devreye alınması halinde enflasyonu önlemeye yönelik girişimlerin başarılı olabileceğini kabul etmiştir (Akyazı, 2007: 21).

1.1.3. Monetarist Yaklaşım

Monetarizm büyük ölçüde, 1976 Nobel Ekonomi ödülünün sahibi Amerikalı iktisatçı Milton Friedman tarafından geliştirilen bir teoridir (Friedman, 1956: 17). M. Friedman'ın öncülüğünü yaptığı Chicago İktisat Okulu'nun görüşleri iktisadi literatürde "Monetarizm" olarak bilinmektedir. Monetarizm iktisat politikalarının yetersizliklerini öne sürerek, devletin ekonomiye hiç müdahalede bulunmaması

halinde krizin kendiliğinden ortadan kalkacağını ileri sürmüşlerdir. Yeniden liberal formülü ön plana çıkararak ve serbest piyasa mekanizmasına ters düşen her yaklaşıma karşı çıkan bu iktisatçılara Monetarist denilmesinin nedeni; krizin aşılamamasının sorumluluğunu para arzının gereğinden fazla arttırılmasına bağlamaları gelmektedir. Monetarist yaklaşımda, nominal milli gelir büyüklüğünün temel belirleyicisi para arzıdır, fiyatlar ve ücretler esnektir, özel sektör istikrarlıdır ve ekonomide doğal bir işsizlik haddi vardır. (Eker, Altay ve Sakal, 2005: 72-73). Yeniden müdahaleci olmayan politikaları ön plana çıkararak ve tam rekabet koşullarına yer veren Monetarist iktisadi okulda, para arzı son derece önemli ve dikkat edilmesi gereken bir politika aracı durumundadır ve Monetaristler, 1970'lerde yaşanan stagflasyon krizinin sebebini para arzının lüzumundan fazla arttırılması olarak görmektedir (Dinler, 2003: 303-304).

Monetaristlere göre ekonomi istikrarlıdır. Ekonomik dalgalanmalarda tüketim, yatırım ve tasarruf değişimleri kısa zamanda massedilerek, ekonomi tekrar istikrara kavuşmaktadır. Monetaristlere göre, işsizlik ile enflasyon arasında Phillips eğrisinin öngördüğü değiş tokuş geçerli değildir; enflasyon yoluyla istihdam geçici olarak artırılabilir, uzun dönemde reel göstergeler önceki konumuna geri dönmektedir, sadece yüksek enflasyon yaşanmaktadır. Monetaristlerin bir diğer savundukları görüş de para politikasının etkin olduğudur (Demir, 1996: 76-81).

M. Friedman'ın düşüncelerinden kaynaklanan Monetarizmin teorik yapısının başlıca şu dört nokta etrafında toplandığı görülmektedir: İlk olarak ekonomik yaşamı etkileyen temel faktör parasal değişimlerdir. Bu görüşe göre toplam talebi dolayısıyla üretimi, istihdamı ve genel fiyat seviyesini belirleyen temel faktör para arzında meydana gelen değişikliklerdir. Diğer taraftan para arzında meydana gelen değişimlerin ekonomiye yansımaları varlıkların etkenliği ile fiyat ve faiz oranlarındaki değişimler sonucunda tekrardan yapılandırılması vasıtasıyla oluşmaktadır. Son olarak ekonominin dengesini bozan faktörlerin çoğu, hükümetlerin izlediği maliye politikasından ve para politikasından ve para otoritelerinin firmalar ve kişiler arasında yaratıcı takdiri uygulamaları sonucu ortaya çıkmaktadır. Amaç değişkenlerle araç değişkenler arasındaki ilişkilerin çözümlemesinde az sayıda denklemden oluşan küçük modellerin kullanılması daha güvenilir ve ekonomik sonuçlar vermektedir (Savaş, 2007: 872).

Monetarizm, temelde klasik yaklaşımın esas ilkelerini benimsemekle birlikte, klasiklerden iki noktada ayrılmaktadır. Birincisi klasik miktar teorisi yetersizdir.

İkincisi ise, doğal oran hipotezi nedeniyle -her ülkenin tam istihdam düzeyinde bulunsa dahi çeşitli sebeplerden işsizliğin oluşacağı durum- her ülke her zaman tam istihdam düzeyinde dengede değildir. Bu farklılıklara karşın her iki yaklaşım da kontrolsüz para arzındaki artışların enflasyonu oluşturan en önemli etken olduğunu savunmaktadır. Aynı zamanda, parasal istikrar için açık piyasa işlemlerinin kurallarla yönetilmesi, merkez bankasının bankaların kendi kasasında bulunan mevduatlarına faiz oranı kadar ödeme yapması ve merkez bankasının zorunlu rezerv oranını değiştirme imkânının ortadan kaldırılması da gerekmektedir (Eker vd, 2005: 75).

Monetarist yaklaşıma göre ekonomideki istikrarsızlıkların büyük bir çoğunluğu parasal kökenlidir. Bundan dolayı, ekonomik sorunların çözümünde para politikası araçları diğer araçlardan daha etkilidir (Aktan, 2000: 57-58). Enflasyonun ortaya çıkış nedeni olarak para arzındaki artışı gösterirler. Dolayısıyla monetaristler enflasyonu kontrol altına alabilmek için para politikası uygulamayı tercih ederler. Enflasyonun kontrol altına alınabilmesinin tek çözümü, para arzındaki artışın durdurulmasıdır.

“Para arzındaki değişimler, para talebinden bağımsız bir şekilde para otoritesince bağımsız olarak belirlenir. Ancak para otoritesinin bu gücünün sık sık değişen para artış hızları şeklinde uygulanması istikrar değil istikrarsızlık getirir. Monetaristler, bu istikrarsızlıkları önlemek için para arzının belirli bir oranda ve ekonomideki gelişmelerle orantılı olarak kademeli bir şekilde artırılmasını önermektedir” (Aktan: 2000).

Monetarist yaklaşım birey, özgürlük ve serbest piyasa kavramları üzerinde kurulmuştur. Monetaristlere göre devlet tarafından manipule edilen parasal etkenler ekonomiyi dengeden uzaklaştırmakta diğer bir ifadeyle dış şoklara kamu kesiminin sebep olduğunu ifade etmektedir. Politik gücü elinde tutanların, bireylerin özgürlüğünü kısıtlamaması için devletin rolünün sınırlandırılması gerekmektedir. Devlete düşen en önemli görev ise, para arzının kontrolüdür. Uzun dönemde ekonomik istikrarın sağlanması optimum para politikasıyla mümkündür (Öztürk, 2007: 66-69). Dolayısıyla Monetaristlerin ekonominin kurallı ve sistemli para politikası ile yönetilmesi gerektiğini ve para arzı kontrolüyle devletin sınırlandırılması gerektiğini savundukları görülmektedir.

Monetaristler, para talebi ile tüketim fonksiyonlarındaki eş anlı dengenin özel kesimde istikrar sağladığını savunmakta ve ekonomide meydana gelen dengesizliklerin piyasaya yapılan dış müdahalelerden meydana geldiğini yani piyasanın kendinden kaynaklı problemlerden olmadığını öne sürmektedir.

Monetaristler, serbest piyasa ekonomisinin dengeli bir model olduğunu, devletin ekonomiye müdahalesinin optimal kaynak dağılımı ve gelir bölüşümünü bozduğunu, ekonomik alanda konjonktürel dalgalanmalar oluşturan en önemli etkeni beklenmeyen parasal değişimler olduğunu öne sürmektedirler (Dinler, 2003: 307). Bu bağlamda serbest piyasa ekonomisinin işlerliğinin hüküm sürdüğü liberal bir toplumda, devletin ekonomik alanda en önemli işlevi para arzının kontrolü olmaktadır. Monetarist anlayışa göre bir ekonomideki istikrarsızlıkların temelinde uygulanan yanlış iktisat politikaları gelmektedir. Uzun dönemde ekonomik istikrarın sağlanması optimum para miktarı kuralının gerçekleşmesine bağlı bulunmaktadır. Ekonomik faaliyetlerdeki dalgalanmaların temel nedeni para arzındaki istikrarsızlıklardır. Birçok ülkede para arzının bu kuralı tanımayan bir biçimde genişletilmesi yüksek enflasyon veya hiperenflasyona neden olmaktadır. Bu bağlamda, eğer para arzı cari ekonomik koşulları göz önünde bulundurarak, yıllık sabit bir oranda artırılır ise ekonomideki istikrarsızlık büyük ölçüde önlenmiş olacaktır. Bu nedenle devlet ekonomi alanının dışında tutulmalı ve bu alan piyasa ekonomisine bırakılmalıdır (Öztürk, 2007: 69).

Monetaristlere göre ekonomik hayatı derinden etkileyen temel faktör parasal değişimlerdir. Başka bir ifadeyle, toplam talebi, toplam arzı, istihdamı ve fiyatlar genel düzeyini sınırlayan temel faktör para arzında meydana gelen değişimlerdir. Onlara göre ekonominin istikrarının ve dengesini bozan temel etkenler genellikle, devletin izlediği maliye politikasından ve para otoritelerinin ihtiyari uygulamalarından kaynaklanmaktadır (Aktan, 2000: 58). Esasında ekonomide istikrar bulunmaktadır ve kendi haline bırakılırsa enflasyon, işsizlik gibi sorunlarla karşılaşılacaktır. Ekonomide dengenin tesisi edilmesi ve ekonomik istikrarsızlıkların yaşanmaması için devletin ekonomiye müdahil olmaması gerekmektedir. Friedman enflasyonun sorumlusu olarak, hükümetlerle merkez bankası otoritelerini görmektedir.

Friedman enflasyonu aşmanın yollarını; para arzının artışlarının sürekli olarak ılımlı düzeyde tutmak, devlet maliyesini israftan ve şişkinliklerden kurtarmak ve serbest piyasa düzenine müdahale etmemek şeklinde özetlemektedir. Friedman'a göre, hükümetlerin enflasyona yol açan para arzını artırıcı politikaları üç nedenden kaynaklanmaktadır. Bunlar (Ersoy, 1990: 293);

- Kamu harcamalarının hızlı büyümesi
- Hükümetin tam istihdama yönelik politikaları

- Merkez bankalarının uyguladıkları yanlış politiklardır.

Friedman, para arz artışlarının yavaş yavaş azaltılmasını, ansızın katı ayarlamalardan kaçınılması gerektiği konusunda da önemle durmaktadır. Enflasyonla mücadelede, enflasyon oranının yükseleceğine göre, para politikasının özenli bir biçimde yürütülmesine, para arzı artışlarının yavaş yavaş düşürülerek, gerekli düzeye yeterli bir zaman dilimi içinde ulaşılmasını önermektedir. Monetaristlerin bir yandan, para politikasının çok etkin bir araç olduğunu savunurken, diğer taraftan para politikalarının yoğun olarak kullanılmaması gerektiğini, zira bunun ekonomide istikrarsızlığın önemli bir kaynağı olduğunu ileri sürmeleri başlangıçta çelişkili gibi gözükmemektedir. Bu konuda Monetaristlerin düşünceleri şu şekildedir (Orhan, 1995: 190):

- Merkez bankaları tarih sürecinde uyguladıkları düzensiz politikalarla istikrarsızlığın önemli bir kaynağını oluşturmaktadırlar.

- Bilgi düzeyinin sınırlı oluşu ile parasal etkenler ekonomiyi oldukça uzun bir gecikmeyle etkilemektedir.

İleri sürülen bu savlar nedeniyle, para politikalarından oldukça yoğun kullanılmaması gerektiğini belirtmektedirler.

Friedman, uygulanması gereken para politikasını şu şekilde ele almaktadır (Öçal ve Çolak, 1999: 133-134):

- Para miktarının büyüme hızı ile parasal gelirin büyüme arasında tam olmasa bile tutarlı bir ilişki vardır. Para miktarı hızla artarsa parasal gelir de aynı şekilde artacaktır.

- Nüfus ve üretimdeki büyüme kendiliğinden toplam para stokunda oluşacak olan büyüme ile uyumalıdır. Her on yıllık dönemde düzenli olarak fiyatlar düzeyi durgunluğun nedeni olacaktır.

- Para miktarı ile parasal gelir arasındaki ilişki gözle görülmez. Çünkü paranın büyüme hızındaki değişmelerin geliri etkilemesi zaman alır. Nitekim bu zaman sürecinin kendisi de bir değişkendir.

- Gerçekte enflasyon veya deflasyonun ortaya çıkması için para stoku ne çok hızlı ne de az, yılda % 3-5 oranında arttırıldığında fiyatlarda denge sağlanmış olur. Kuşkusuz para arzındaki hızlı bir genişleme enflasyonu tetikler. Buna karşın para stokunda çok geniş bir büyüme oranı olmaksızın, gerçekte büyük olmayan enflasyon devam eder. Para arzındaki çok küçük veya olumsuz büyüme oranı çok yüksek oranda olmayan bir deflasyonun devamını sağlar.

- Yüksek bir oranda dalgalanan bir fiyat düzeyi ekonomik dengeyi olduğu gibi ekonomik büyümeyi de engeller.

- Belirli bir dengeye ulaşmış para arzı, kesin fiyat artışı veya fiyat ve üretim artışına yol açması olanaksız olsa bile, olması olasılığı çok azdır. Para arzındaki düzenli büyüme tam istikrar demek değildir. Ancak geçmişte zaman zaman görüldüğü gibi büyük ölçüde dengeyi bozucu etmenlere karşı koyabilir.

Sonuç olarak enflasyonla büyüme arasında ters yönde bir ilişki olduğunu açıklayan Phillips eğrisini eleştiren Friedman, ters yönlü bir ilişkinin ancak kısa dönemde mümkün olabileceğini, uzun dönemde ise böyle bir ilişkiye rastlanamayacağını açıklamıştır. Monetaristlere göre para arzındaki artışlar uzun dönemde fiyatları değiştirirse bile reel çıktı düzeyini etkilemeyecektir. Ekonomik büyüme oranının para arzında görülen artıştan daha küçük olması hali ekonomide yüksek bir enflasyon yaratacak ve ihracat ile yatırımların negatif etkilenmesi sonucunda ekonomik büyümeyi azaltabilecektir. (Gokal ve Hanif, 2004: 9) Bunun yanı sıra Friedman, fiyat istikrarsızlığının yaşandığı bir ekonomide yüksek ve değişken enflasyon oranlarının bilgi transferinde olumsuz etki yaptığını ve bu nedenle yatırımları azaltıp ekonomik büyümeyi negatif etkilediğini savunmaktadır. (Terzi ve Oltulular, 2004: 20).

1.1.4. Yeni Klasik Yaklaşım

“Rasyonel Beklentiler Teorisi” olarak da bilinen Yeni Klasik Ekonominin temeli, John F. Muth tarafından 1961 yılında ortaya atılmıştır. Yeni Klasik yaklaşıma göre, bireyler kendi ilgi alanlarında rasyonel davranırlar ve koşullar değişirse davranışlarını buna göre uyarlarlar (Muth, 1961: 311-315). Fiyatlar esnek olmadığı, bilgi eksikliği ve piyasanın düzgün işleyişini engelleyen geleneklerin olduğu hallerde, ince ayar yapan yararlı bir devlete ihtiyaç vardır. Bunun dışında devletin ekonomiye müdahalesi istenmemektedir. Yeni klasik yaklaşımın temel tezleri; ekonomi istikrarlıdır, kişiler sürekli aldatılamaz ve devlet etkin değildir şeklinde özetlenebilir (Demir, 1996: 92).

Yeni klasik iktisatçılar, özel piyasaların, devlet faaliyetlerine bu eylemlerin etkilerini telafi edecek şekilde karşılık vereceğine inanmaktadır; Eski Klasik iktisatçıların piyasaların iyi işlediği, ücretlerin, fiyatların esnek olduğu ve devlet müdahalesinin olmaması halinde bütün piyasalarda dengenin sağlanacağı görüşünü

savunmaktadır (Stiglitz, 1994: 844-845). Yeni klasik yaklaşım, piyasaların sürekli temizlendiği vizyonu üzerine inşa edilmiştir. Yeni klasiklerde beklentiler artık uyarlayıcı değil rasyoneldir. Bu görüşe göre, hükümetin uygulayacağını öngördüğü açıklanmış politikalar, hem kısa hem de uzun dönemde işsizlik haddini etkilememektedir; işsizlik ve enflasyon arasında ters yönlü bir takas olmamaktadır. Fakat hükümetin uygulayacağını önceden açıklamadığı, sürpriz politikalar, işsizlik haddini kısa dönemde etkilese bile uzun dönemde etkilememektedir (Ünsal, 2009: 36-37). Sonuç itibariyle, enflasyon ve işsizlik haddi arasındaki değiş tokuş ilişkisi sadece sürpriz politikalar için ve kısa dönem olarak geçerlidir, bunun dışında geçerli değildir.

Rasyonel beklentilerde, öngörülen veriler ile gerçekleşen veriler birbirine eşit olduğu için uygulanan iktisat politikalarının kısa dönemde dahi reel gelir ve istihdamı etkilemesi olası değildir. Bu yaklaşımda, hükümetlerin iktisat politikası uygulayarak, istihdam ve milli gelir üzerinde ulaşmak istedikleri değişiklikler, bireysel karar alıcıların yapacakları öngörüler ve bu öngörülere dayalı tepkiler sonucunda etkisiz bir hale gelmektedir. Yeni bir iktisat politikasının etkilerini doğru biçimde tahmin edebilmek için yeni politikaların karar birimlerinin beklentilerini nasıl etkilediğini açıkça hesaba katmak gerekmektedir. Dolayısıyla ekonomideki dalgalanmalar, karar birimlerinin geçici olan hatalı öngörülerinden kaynaklanmaktadır (Öztürk, 2007: 75-76).

Rasyonel beklentiler yaklaşımında, ihtiyaç duyulmadan para veya maliye politikalarına başvurulmamalıdır. Gerekiyorsa öncelikle parasal önlemler alınmalıdır. Uygulanması gereken para politikası, kamu harcamalarının özel kesimin kararlarında sapmalar meydana getirmeyecek ve özel kesimin ekonomi içindeki payını azaltmayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir (Eker, vd., 2005: 81).

Rasyonel beklentiler teorisyenleri, klasik iktisatçıların kaynakların her zaman dengede olduğuna dair görüşlerini kabul etmemiş, konuyu farklı açılardan incelemişlerdir. Bu yaklaşımı savunanlara göre, istihdam ile üretim ve istihdam ile enflasyon arasında herhangi bir tercih yapılamaz. Aynı zamanda her düzeydeki enflasyonist açıkları gidermek ve ekonomide denge sağlamak amacıyla para ve maliye politikalarının da fazlaca bir uygulanma olanağı bulunmamaktadır (Parasız, 1998: 91). Tıpkı klasik yaklaşımda olduğu gibi, ekonomide toplam talebi canlandırmaya yönelik uygulanan politikalar yalnızca fiyat artışına neden olmakta ve milli gelir düzeyinde herhangi bir artışa sebep olmamaktadır. Çünkü ekonomide

bulunan karar birimlerinin, sistemli ve sürekli olarak, aynı hatayı yinelemeyecekleri düşüncesi ve bekleyişlerini rasyonel bir şekilde ayarladıkları düşüncesini ön plana koymuşlardır (Güran, 1999: 233).

1.1.5. Yeni Keynesyen Yaklaşım

Keynesyen makro teorinin tarihe karıştığı düşünülüyor bu dönemde 1980'li ve 90'lı yıllarda Avrupa'da ortaya çıkan yüksek oranlı işsizlik Keynesyen yaklaşımın tekrar gündeme gelmesini ve değer kazanmasını sağlamıştır. Neo klasik sentezin bazı temel doğrulara sahip olduğunun kabulüyle yola çıkılmış ve yeni düzenlemelere gidilerek Keynesyen teorinin tekrar makroekonomiye hâkim olacağı savı ortaya atılmıştır. Bu savı ortaya koyan yaklaşıma Yeni Keynesyen İktisat denilmiştir (Bacutoğlu, 2005: 243). 1980'lerin ortalarından itibaren, Keynesyen makro ekonominin piyasaların tam olarak temizlenmemesi varsayımıyla beraber Yeni Keynesyen gelişmeler; rasyonel beklentiler ve maksimizasyon davranışına dayalı özenli ve doyurucu ücret ve fiyat yapışkanlığı modellerinin araştırılması ile ilgilidir.

Yeni Keynesyen iktisadın ortaya çıkma nedenlerinden ilki arz yönü zayıf modelleri bu açıdan güçlendirmek, ücret ve fiyat yapışkanlıklarını açıklayan toplam arz teorisini oluşturmaktır. Keynesyen devrimden bugüne kalanlara bakıldığında, 1970'lerin Keynes için zor zamanlar olduğu görülür. Bu dönemde ortaya çıkan işsizlik oranındaki artış ve buna ek olarak toplam talebi arttırmaya yönelik politikaların uygulanması enflasyonu tetiklemiştir (Parasız, 2004: 110). Phillips eğrisinin yok oluyor gibi görüldüğü ve öyle olduğu hususunda makro ekonomide görüş birliği bu dönemde filizlenmeye başlamış ve toplam arzdeki dalgalanmaların önemi üzerinde durulmuştur (Mankiw, 1993: 3). İşsizlik oranındaki bir artış toplam arzda bozulmaya işaret etmektedir, bundan dolayı doğal işsizlik oranının artması Keynesyenleri ekonominin arz yönünü de dikkate almaları gerektiği sonucuna ulaştırmıştır. Keynesyen iktisatçılar bu sonuca ulaşmış olsalar da; daha ziyade toplam talep değişikliklerinin birçok şokun kaynağını teşkil ederek ekonomik dalgalanmalara yol açtığı üzerinde mevcut görüşlerini sürdürmüşlerdir (Parasız vd., 2004: 110). Yeni Keynesyenler'e göre hem arz hem de talep şokları ekonomi için istikrarsızlık kaynağıdır. İkinci neden; Keynesyen yaklaşımın makro ekonominin mikro temellerini ihmal etmesidir. Keynes ekonomisi de ücret ve fiyat

yapışkanlıklarının yol açtığı dengesizlik halini kabul etmektedir ancak yapışkanlıkların mikro ekonomik temellerin açıklayamamaktadır.

Yeni klasik ve yeni Keynesyenler arasındaki temel anlaşmazlık, ücret ve fiyatların nasıl çabuk ayarlandığı üzerinedir. Yeni klasikler makroekonomik teorilerini ücret ve fiyatların esnek olduğu varsayımıyla oluştururlar. Fiyatların çabuk ayarlanarak arz- talep dengesini sağlayacak şekilde piyasaları temizlediğine inanmaktadırlar. Yeni Keynesyenler ise; piyasayı temizleyen modellerin kısa dönem ekonomik dalgalanmaları açıklayamayacağını iddia etmekte ve yapışkan fiyat ve ücretleri savunmaktadırlar.

Bütün Keynesyenler eski ya da yeni üç önerme hususunda hemfikirdirler: (Greenwald ve Stiglitz, 1993: 23):

- Genellikle geniş periyotlar boyunca, gelecek dönem fiyat ve ücret beklentileri nedeniyle cari reel ücret düzeyinde işgücü arz fazlası ortaya çıkar.
- Kapasite kullanımı, GSMH veya istihdam düzeyiyle ölçülen ekonomik faaliyetler toplamında belirgin dalgalanmalar söz konusudur. Bu dalgalanmalar; teknolojiye kısa dönem değişiklikler, zevkler ve nüfus ile açıklanabilecek durumlardan farklı ve daha önemlidir.
- Para politikası bazı dönemlerde (büyük buhran gibi) etkisizleşse de en azından çoğu zaman önemlidir.

Bu üç önermeden sonra gelen politika sonuçlarına göre eski ve Yeni Keynesyenler kendi politika önermelerinin kesin şekli üzerinde anlaşamayabilirken, hükümet müdahalesinin ekonomik faaliyet düzeyini stabilize etmek için bazen kullanılması gerektiği hususunda hemfikirdirler. Makroekonominin özünü oluşturan prensiplerle eşdeğer olduğu ifade edilen yeni Keynesyen ilkelerin bazıları aşağıda açıklandığı gibidir (Zimmermann, 2003: 62).

İlk olarak, sanayi ülkelerinde reel çıktı artan bir büyüme patikası boyunca dalgalanır. Uzun dönemde bu büyüme patikası arz-yönlü belirlenmektedir.

İkinci olarak uzun dönemde enflasyon ile işsizlik arasında ikame yoktur: para arzına ilişkin büyüme oranındaki bir artış uzun dönemde kendisini sadece enflasyon oranında orantılı bir artış olarak gösterir. Sadece reel faktörler tarafından belirlenen “doğal” denge işsizlik oranı, para politikasından etkilenmeden aynı kalmaktadır. Bundan dolayı uzun dönemde merkez bankaları sadece bir enflasyon hedefine sahip olmalıdır.

Üçüncü olarak, kısa dönem dalgalanmalar toplam talepteki değişimler tarafından türetilmektedir. Kısa dönemde, ampirik bir biçimde Phillips eğrisinde belirtildiği gibi, enflasyon ve işsizlik arasında bir değiş-tokuş vardır. Ücret ve fiyatlar kısa dönemde piyasaları sürekli denge halinde tutmaya yetecek kadar esnek olmadıklarından dolayı bu değiş-tokuş mümkündür. Pratikte para politikası için bu şu anlama gelir: para politikası reel çıktı ve enflasyondaki dalgalanmaları minimize etmek için toplam talebin büyümesini stabilize etmeye çalışmalıdır. Yeni Keynesyenlerin para politikası için önerisi “toplam talebin büyümesini stabilize etmek” olmaktadır.

Ekonomistler ve merkez bankaları tahmin ve para politikası analizi için Yeni Keynesyen modellere giderek itimat etmektedirler. Merkez bankaları bu modelleri enflasyon hedeflerini düzeltmek ve enflasyon kararsızlığını azaltmak için stratejiler geliştirmekte kullanırlar. Yeni Keynesyen yaklaşımda enflasyon doğrudan parasal kaynaklı değildir. Enflasyonun nedeni daha çok; ücret, hammadde, enerji, devalüasyon gibi maliyet artışlarıdır. Tam istihdam düzeyi etrafında görülen enflasyon; yatırım ya da ihracat patlamasına ya da kamu harcamalarındaki şişmeye bağlı çok güçlü talep artışı sonucu ortaya çıkmaktadır (Parasız, 2009: 506).

Bu yaklaşım, geleceğin belirsizliğinden yola çıkarak, yatırımların dengesiz yapısını altını çizmektedir. Yeni Keynesyen teori, finansal serbestleşme hareketine geçen kapalı bir ekonomide kapasitenin aşırı olması durumunda bu serbestleşmenin talep ve karlılığı azalttığını vurgulamaktadır. Toplam talep ve karlardaki bu azalma tasarrufları, akabinde yatırımları ve dolayısıyla da ekonomik büyümeyi azaltmaktadır. (Ağır, 2010: 38).

1.1.6. Fiyat Düzeyinin Mali Teorisi Yaklaşımı

1950’li yılların başlarından itibaren günümüze dek, ekonomik faaliyetlerin yönlendirilmesi konusunda para politikasına maliye politikasından daha fazla önem verildiği ve bu önemin ‘fiyat istikrarını sağlama’ amacının ön plana çıkması ile daha da arttığı düşünülmektedir. Para politikasına verilen görece önemdeki artışta rol oynayan belki de en önemli faktör, iyi bir örgütlenme yapısına sahip istikrarlı finansal sistemlerin refah düzeyinin artması için sağlanması gereken ön koşullardan biri haline gelmiş olmasıdır. Ancak, fiyat düzeyi ve enflasyon açıklamalarında, maliye politikasına da para politikası kadar önem verilmesi gerekir. 1980’lerden

1990'lara geçerken iktisat literatüründe ve dünyadaki birçok ülkede mali açıklar ile kamu açıklarının önemsendiği fakat buna karşılık, Türkiye'de para programı uygulama politikası tartışmalarının ön planda olduğu görülür (Uygur, 2001).

1990'ların durumuna baktığımızda para-enflasyon-mali açık bağlamında dünyada Fiyat Düzeyinin Mali Teorisi (FTPL) yaklaşımı olarak bilinen iktisat yaklaşımı ile karşılaşmaktadır. Bu teori de, bütçe açığı gibi bir mali değişken üzerine kıstas getirilmesinin merkez bankasının fonksiyonel bağımsızlığı için gerekli olduğu düşüncesi biçimsel bir model çerçevesinde ortaya konulmaktadır. Bu sayede para politikası ve maliye politikası arasındaki uyumsuzluklar giderilmeye çalışılmaktadır.

Woodford (1995: 355) , ABD'de enflasyon ile parasal büyüklükler arasındaki güçsüz ilişkiyi ve ABD de uygulanan içsel para politikasına rağmen enflasyonun dengeli olmasını açıklamaya çalışmıştır. Ele aldığı model, geleneksel parasalcı görüşün atlamış olduğunu düşündüğü, maliye politikasının fiyatlar genel düzeyine etkisini araştırmak için oluşturulmuştur. Woodford' a göre parasalcı teorinin genel fiyat düzeyi ile ilgili denge şartı eksik ele alınmıştır. Parasalcı yaklaşıma göre enflasyon sadece parasal büyüklüklerden ibaretken Woodford'a göre fiyatlar genel düzeyi devlet tarafından belirlenmekteydi.

Parasalcı teoride göre, fiyat düzeyi ve enflasyon arzın talebe göre düzeyi ile yani göreceli para arzı ile belirlenmektedir. Merkez bankasının göreceli para arzını arttırması ile fiyat- enflasyon artışı mümkün olmaktadır. Borç stoku arttığında bu stoku yeniden düşürmek için parasalcı teoriye göre ya bütçe fazlası vermek gerekir ya da para miktarını arttırarak senyoraaj gelirini yükseltmek gerekir. Para miktarını arttırmak demek enflasyonun da artması anlamına gelmektedir. Burada para ve maliye politikaları karşı karşıyadır, iki politikadan biri yeterli gelir fazlası oluşturamazsa, devlet iflas etmeyeceğine göre, diğeri gelir fazlası oluşturmak zorundadır. Eğer mali açıklar devam eder, başlangıçta para artışı da fazla olmaz ve bununla birlikte borç stoku da büyürse, sonunda merkez bankası 'nahış parasalcı aritmetik' ile karşılaşır. Bu duruma düşmemek ve maliye tarafını gelir fazlası vermeye mecbur etmek için, parasalcı yaklaşımın politika önerisi merkez bankasını bağımsız yapmaktır. Bağımsız merkez bankası fiyat istikrarı için düşük enflasyona önem verecektir. Bu koşullarda merkez bankası para genişlemesi konusunda ödün vermez ve katı olursa, maliye tarafı borç stokunu düşürmek için gerekli gelir fazlasını yaratmak zorunda kalacaktır. FTPL' ye göre ise reel borç stokunun

yükselmesi halinde dönemler arası bütçe kısıtını sağlamak için bir yol daha vardır, o da fiyat düzeyinin artışıdır. Bu sebeple, para basmadan da fiyatta- enflasyonda yükselme olabilir. Burada önemli bir sonuç ortaya çıkar: Bütçe açıklarının olduğu ve borç stokunun arttığı bir ekonomide, parasalcı yaklaşımın önermesinde olduğu gibi bütünüyle özgür, ödün vermeyen ve katı bir merkez bankası olsa bile, FTPL yaklaşımına göre fiyat istikrarı sağlanmayabilir ve enflasyon artabilir (Uygur, 2001: 15-16).

Kesbiç, Baldemir ve Bakımlı (2005: 93), bütçe açıklarının finansmanında kullanılan kısa vadeli avans ve iç borçlanma ile enflasyon arasındaki ilişkiyi kuramsal bir şekilde ele almış ve durumu Türkiye üzerinde incelemişlerdir. Yaptıkları değerlendirmede ele alınan Türkiye için bütçe açıklarının kısa vadeli finans kullanımı ile finanse edildiği dönem analiz edilmiştir. Bu analizlerinde para arzının sürekli artmasından ötürü enflasyonun bir yükselme eğilimi içinde olduğunu belirtmişlerdir.

Temiz (2008: 172)' e göre, FTPL kapsamında Türkiye'de geçerli iktisadi politika rejiminin 2001 yılı öncesi dönemde Ricardocu- olmayan rejim (maliye politikası baskın) olduğu, 2001 yılı sonrası dönemde ise Ricardocu rejim (para politikası baskın) özellikleri gösterdiği yönündeki hipotez, FTPL' den hareketle kurulan ve birbirini destekleyen iki farklı model deneye dayalı olarak test edilmektedir. İlk modelde kullanılan değişkenler bütçe açığı, tüketici fiyat endeksi ve para arzı, ikinci modelde kullanılan değişkenler ise birincil fazla, toplam kamu yükümlülükleri ve kamu net borç stokudur. Elde edilen deneye dayalı uygulama sonuçları, 2001 yılı öncesi ve sonrası dönemde Türkiye'de geçerli iktisadi politika rejimi hakkında kesin bir karara varılamayacağına işaret etmektedir. Bu durumun temelde iki sebebinin olduğu ifade edilebilir. Birincisi, tez kapsamı dışında bırakılan enflasyonu açıklamada kullanılan diğer değişkenlere ihtiyaç duyulması, ikincisi ise, 1987-2005 döneminde Türkiye'de uygulanan politikalarda değişiklikler olduğu için Ricardocu ile Ricardocu olmayan ortam ayrımının yapılmasının güçlüğüdür (Saçkan, 2006: 88). Bu açıdan bakıldığında, Türkiye'de ekonomi politikalarının şekillenmesinde, tek bir otoritenin baskınlığına dayanmayan, para ve maliye politikalarının birlikte ele alındığı bir anlayışın gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

1.2. Enflasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkisini İnceleyen Çalışmalar

Enflasyonun Türkiye ekonomisindeki geçmişine bakıldığında bilhassa 1970’li yıllardan itibaren çözüm aranan en büyük sıkıntılardan biri haline geldiğini görmekteyiz. Politik sarsıntıların da tesiriyle ekonomide önemli sorunların yaşanmasının en büyük nedenlerinden biri enflasyon olmuştur. Dış ticaretin serbest hale getirildiği 24 Ocak 1980 kararları yanında ithal ikameci politikalara dayanan sistem enflasyon üzerinde olumsuz etkilere sebebiyet vermiştir. Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizlerinden sonra Nisan 2001’de “Güçlü Ekonomiye Geçiş” programı olarak adlandırılan politika ile enflasyon tek haneli rakamlara indirilebilmiş, ancak amaçlanan seviyeye gelmesi sağlanamamıştır.

1970’li yıllara kadar enflasyonun ekonomik büyümeyi kısa dönemde pozitif yönde etkilediğine yönelik çalışmalar söz konusu olduğu gibi hem kısa dönemde hem de uzun dönemde iki değişken arasında negatif ilişkinin olduğunu savunan çalışmalar da mevcuttur. 1970 yılında yaşanan yüksek enflasyon ve düşük büyüme oranlarının söz konusu olduğu stagflasyon krizi sonrası enflasyonun ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilediğine ilişkin görüşlerin işlerliğini kaybetmesine neden olmuş ve iki değişken arasında negatif bir ilişkinin olduğunu savunan görüşlerin yaygınlaşmasına neden olmuştur. Böylelikle enflasyon ile istikrarlı bir büyümenin söz konusu olamayacağına dair çalışmalar yaygınlaşmıştır (Terzi ve Oltulular, 2004: 19).

Enflasyon ile ekonomik büyüme arasında ilişkinin söz konusu olmadığını savunan görüşler yanında belirli bir eşik değere kadar iki değişken arasında pozitif ilişki söz konusu iken bu eşik aşılması durumunda bu ilişkinin negatif yönlü olduğuna dair çalışmalar da söz konusudur.

1.2.1. Konuyla İlgili Dünya Ekonomilerinde Yapılan Çalışmalar

1970’li yıllardan önce enflasyonun ekonomik büyümeyi kısa dönemde olumlu yönde etkilediğine yönelik çalışmalar olduğu gibi hem kısa hem de uzun dönemde iki değişken arasında negatif ilişkinin olduğunu ileri süren çalışmalar da bulunmaktadır. 1970 yılında yaşanan stagflasyon krizi ile yüksek enflasyon ve düşük büyüme oranları ortaya çıkmış sonuç olarak bu iki değişken arasında negatif bir ilişkinin savunan görüşler artmıştır (Terzi ve Oltulular, 2004: 19).

Tun Wai (1959), 31 gelişmekte olan ülke üzerine yaptığı çalışmada 1938-1954 dönemi verilerini kullanmış, enflasyon oranının % 13 seviyesinin altında olduğu durumlarda ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Lucas (1973), 18 ülke için 1951-1967 dönemini kapsayan yıllık veriler kullandığı analizinde en küçük kareler yöntemi ile fiyatların istikrarlı olduğu ülkelerde enflasyon ile ekonomik büyüme arasında pozitif yönlü bir ilişkinin varlığından söz ederken; fiyat istikrarsızlığı yaşanan ülkelerde negatif yönlü bir ilişkinin söz konusu olduğunu ortaya koymuştur.

Fry (1981), Pasifik ülkeleri için 1970-1980 arası on yıllık dönem için yaptığı araştırmada en küçük kareler yöntemini uygulayarak uzun dönemde enflasyon ile ekonomik büyüme arasında ters yönlü bir ilişkinin varlığından bahsetmiştir.

Fischer (1983), 53 gelişmiş ve gelişmekte olan ülke için 1961-1973 ve 1973-1981 dönemlerini kapsayan çalışmasında regresyon analizi yapmış ve enflasyonun ekonomik büyümeyi negatif yönde etkilediğini öne sürmüştür.

Kormendi ve Meguire (1985), 47 gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeyi 1950-1977 dönem verileri baz alınarak incelemiş yatay- kesit verilerinden yararlanarak enflasyon oranındaki %1'lik bir artışın ekonomik büyümeyi %0.57 oranında azalttığı sonucuna ulaşmışlardır.

Fischer (1993), 83 ülkeyi kapsayan analizinde 1961-1988 dönem aralığı için yatay kesit verilerle enflasyon ile büyüme ilişkisini sınınamış ve bu iki değişken arasında herhangi bir ilişki olmadığını tespit etmiştir.

Gomme (1993: 55), 82 ülkeyi kapsayan çalışmasında yıllık veriler kullanarak 1949- 1989 dönemi için yaptığı çalışmasında 62 ülke için enflasyon ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin negatif yönde olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Barro (1995), yüz ülkeyi kapsayan çalışmasında 1960-1990 dönem aralığı için on yıllık ortalamalardan faydalanmış yaptığı panel data analizinde ortalama enflasyon oranında % 10'luk bir artışın ekonomik büyümeyi yaklaşık olarak % 0,3 oranında azalttığı sonucuna ulaşmıştır.

Sarel (1995), 87 gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeyi kapsayan panel veri analizinde 1970- 1990 dönemi verilerini incelemiş ve % 8'in üstünde gerçekleşen enflasyon oranının büyümeyi olumsuz etkilediğini, % 8'in altında gerçekleşen enflasyon oranının ise büyüme üzerinde pozitif etkisi olabileceğini söylemiştir.

Chari, Jones ve Manuelli (1996: 56), ABD ekonomisini kapsayan 1960-1987 yılları arasını ele alan veriler için yaptıkları analizlerinde en küçük kareler yöntemini

kullanmış ve sonuç olarak enflasyonun ekonomik büyümeyi negatif yönde etkilediğine ulaşmışlardır.

Ma (1998), Kolombiya ekonomisi için yaptığı çalışmada enflasyon- enflasyon belirsizliği ile büyüme-yatırımlar arasındaki ilişkileri 1955-1997 dönemi için yıllık ve üçer aylık verileri kullanarak GARCH ve VAR yöntemleriyle incelemiştir. Analizinde enflasyon- büyüme ilişkisinin düşük enflasyon seviyesinde bile negatif olduğunu öne süren Ma, enflasyon oranlarındaki değişimin hem enflasyonu hem de özel yatırımlardaki istikrarsızlığı arttırarak büyümeyi azalttığını iddia etmiştir.

Nell (2000), Güney Afrika ekonomisini incelediği ve 1960-1999 dönemi verilerini ele aldığı zaman serisi analizi kullandığı çalışmasında enflasyon oranının tek haneli rakamlarla ifade edildiği yerlerde enflasyonun ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilediğini ortaya koymuştur.

Khan ve Senhadji (2001), enflasyon ve büyüme ilişkisini gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için ayrı ayrı analiz etmişlerdir. Çalışmalarında 1960-1998 yıllarını kapsayan ve 140 gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeyi araştırmışlardır. Büyüme üzerinde pozitif etki yaratan enflasyon aralığını, endüstri ülkeleri için % 1-3, gelişmiş ülkeler için % 11-12 olarak bulmuşlardır. Ancak bu rakamlar ortalama değerleri göstermektedir. Her ülkenin makroekonomik dengeleri birbirinden farklıdır ve benzer değişkenler farklı sonuçlar verir. Bu yüzden eşik değerleri konusunda, her ülke için ayrı ayrı çalışma yapılmalıdır.

Mallik ve Chowdhury (2001), Pakistan ekonomisini 1957-1997, Sri Lanka ekonomisini 1966-1997 ve Bangladeş ekonomisini 1974-1997 dönemleri için eş bütünleşme analizi ile incelemiş ve enflasyon- ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Yapmış oldukları analiz sonuçlarına göre; enflasyon ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilemektedir ve ekonomilerde hızlı büyüme enflasyon koşulu ile gerçekleşmektedir.

Arai, Kinwall ve Thoursie (2002), 1965-1995 döneminde 115 ülke üzerinde bir inceleme yaptıkları analizlerinde dinamik panel veri modelini kullanmışlar ve enflasyon ile ekonomik büyüme arasında istatistikî açıdan anlamlı bir ilişkinin söz konusu olmadığını ileri sürmüşlerdir.

Chowdhury (2002), 1950- 1997 döneminde Endonezya ekonomisini incelemiş ve yaptığı analize onar yıllık ortalamalar ve serpilme diyagramlarını dâhil ederek enflasyonla ekonomik büyüme arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. %8-15 aralığında seyreden enflasyon oranı söz konusu iken enflasyonla

ekonomik büyüme arasında herhangi bir ilişkiye rastlanmazken, enflasyon oranlarının %40' ın üzerinde olması halinde, enflasyonun ekonomik büyümeyi negatif yönde etkilediğini ileri sürmüştür.

Gokal ve Hanif (2004), 1970-2003 dönemini ele alan Fiji ekonomisi için yapmış oldukları çalışmalarında yatay kesit analizi ile yüksek enflasyon oranlarının ekonomik büyümeyi negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Ahmad ve Mortaza (2005), Bangladeş ekonomisi için 1980-2005 döneminde enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisini analiz etmişlerdir. Eş bütünleşme analizi ve hata düzeltme modelinden yararlandıkları çalışmada, enflasyon ile ekonomik büyüme arasında uzun dönemde negatif ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Mubarik (2005), Pakistan ekonomisini ele aldığı 1973-2000 dönemi yıllık verileri kullandığı analizinde regresyon ve nedensellik testlerini kullanmış, enflasyonun % 9' un üzerinde olması halinde ekonomik büyümeyi negatif yönde etkilediğini ileri sürmüştür. Bu analizde enflasyondan büyümeye doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Artan (2006), 1977-2001 dönemi verileri ile yapmış olduğu panel veri analizi ile 23 gelişmiş ülke ve 40 gelişmekte olan ülke ekonomisini incelemiş bu analiz ile enflasyonunun ekonomik büyümeyi negatif etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Dünya'da yapılan enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisini inceleyen çalışmalar bulunan sonuçlara göre gruplandırılarak Tablo.1, Tablo.2 ve Tablo.3 de gösterilmiştir.

Tablo 1: Enflasyonun Ekonomik Büyümeyi Pozitif Yönde Etkilediği Sonucuna Ulaşan Çalışmalar

Araştırmacı/Yılı	Dönemler	Kapsam
Tun Wai (1959)	1938- 1954	31 Gelişmekte Olan Ülke Enflasyon % 13'ün altında ise ilişki pozitifdir.
Lucas (1973)	1951- 1967	18 Gelişmekte olan Ülke
Mallik ve Chowdhury (2001)	1957- 1997	Pakistan
	1966- 1997	Srilanka
	1974- 1997	Bangladeş
Nell (2000)	1960- 1999	Güney Afrika

Tablo 2: Enflasyonun İktisadi Büyüme Negatif Yönde Etkilediği Sonucuna Ulaşan Bazı Çalışmalar

Araştırmacı/Yılı	Dönemler	Kapsam
Fry (1981)	1962- 1971 1972- 1981	Pasifik Gelişmekte Olan Ülkeler
Kormendi ve Meguire (1985)	1950- 1977	47 Gelişmiş ve gelişmekte olan ülke
Gomme (1991)	1949- 1989	82 Gelişmiş ve gelişmekte olan ülke
Fischer (1993)	1961- 1973 ve 1973- 1981	53 Gelişmekte Olan Ülke
Barro (1995)	1960- 1990	100 Gelişmiş ve gelişmekte olan ülke
Chari, Jones ve Manuelli (1996)	1960- 1987	ABD
Ma (1998)	1955- 1997	Kolombiya
Arai Kinwall ve Thoursie (2002)	1960- 1995	115 Ülke
Gokal ve Hanif (2004)	1970- 2003	Fiji
Ahmad ve Mortaza (2005)	1980- 2005	Bengladeş
Artan (2006)	1977- 2001	23 Gelişmiş ve 40 Gelişmekte Olan Ülke

Tablo 3: Enflasyon ile Büyüme Arasında Anlamlı Bir İlişki Bulamayan Bazı Çalışmalar

Araştırmacı/Yılı	Dönemler	Kapsam
Sarel (1996)	1970- 1990	87 gelişmiş ve gelişmekte olan ülke
Khan ve Senhadji (2001)	1960- 1998	140 gelişmiş ve gelişmekte olan ülke
Chowdhury (2002)	1950- 1997	Endonezya
Mubarik (2005)	1973- 2000	Pakistan

1.2.2. Konuyla İlgili Türkiye Ekonomisinde Yapılan Çalışmalar

Enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin yönüne yönelik araştırmalarda Türkiye için genellikle söz konusu değişkenler arasında negatif yönlü istatistikî bulgulara rastlanılmaktadır.

Terzi ve Oltulular (2006), Türkiye ekonomisinde zaman serileri analizi ile enflasyon- büyüme- sabit sermaye yatırımları arasındaki ilişkiyi test etmiştir. Yapılan analizde enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki üç ayrı model kurularak araştırılmıştır. En küçük kareler yöntemi analizi kullanılmış olup 1976-2003 dönem verileri modele yıllık olarak alınmıştır. Yapılan testler sonucunda enflasyon ile büyüme arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır

Karaca (2003) Türkiye'deki enflasyon-büyüme ilişkisi araştırmasını 1987-2002 dönemine ait üçer aylık mevsimsel düzeltilmiş enflasyon ve büyüme serileri kullanarak analiz etmiştir. Analizinde birim kök testi ile iki serinin de durağan olduğunu tespit etmiş ve düzey veriler ile çalışmıştır. Yapmış olduğu Granger nedensellik analizi ile enflasyonun büyüme üzerinde tek yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yapılan Granger nedensellik analizinin sonucuna göre enflasyondaki artış büyüme oranının gerilemesine sebep olmaktadır.

Berber ve Artan (2004)' in yaptığı analizde, Türkiye'de enflasyon-ekonomik büyüme ilişkisi 1987–2003 yılları kapsamında araştırılmıştır. Bu çalışmada ulaşılan sonuçlara göre; enflasyon ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilemektedir. Analiz sonucunda ele alınan denkleme göre enflasyon oranında meydana gelen %10' luk bir artış sonucunda ekonomik büyüme % 1,9 oranında düşmektedir.

Terzi (2004), 1924-2002 dönemi verileri ile Granger nedensellik testi uygulamış ve Türkiye' de enflasyondan ekonomik büyümeye doğru negatif bir nedenselliğin olduğunu ortaya koymuştur.

Aşırım (1995), 1968-1994 yıllarını kapsayan verilerin incelemesi sonucunda enflasyonun yükselmesiyle ekonomik büyümenin olumsuz yönde etkilendiğini ortaya koymuştur.

Yapraklı (2007), 1987-2007 dönemi kapsamında üçer aylık veriler kullanılarak yaptığı analizde eş- bütünleşme ve hata düzeltme modeline dayalı nedensellik testini uygulamıştır. Yapılan analiz sonucunda enflasyonun ekonomik büyüme üzerinde tek taraflı bir nedensellik ilişkisi mevcuttur.

Turhan (2007), 1988- 2005 dönemini üçer aylık verilerle analiz etmiş ve Granger nedensellik testi yaparak enflasyondan ekonomik büyümeye tek yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Taban (2008), sınır testi analizi uyguladığı 1970-2007 dönemini kapsayan yıllık veriler sonucu enflasyon ile ekonomik büyüme arasında hem kısa hem de uzun dönemde negatif yönde bir ilişkinin varlığına dikkat çekmiştir.

Saraç (2009), 1988:1-2007:4 dönemi arasındaki verileri kullanarak ARDL Modeli Eş Bütünleşme Yaklaşımı (Sınır Testi) ile yaptığı analizinde enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Bu analizler sonucunda kullandığı ekonometrik yöntemlere göre, enflasyon oranları TÜFE' ye göre hesaplandığında enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisi kısa ve uzun dönemde negatif yönlü olmuştur. Ancak hesaplanan enflasyon TEFE' ye göre alındığında enflasyon oranları ile ekonomik büyüme arasında ise sadece kısa dönemde negatif yönlü bir ilişki olduğu sonuca ulaşmıştır.

Ortatepe (2013), zaman serileri regresyon analizi ile 1960-2012 dönemine ait yıllık verileri kullanarak enflasyon ile ekonomik büyüme arasında negatif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmış ayrıca nedensellik analizi ile enflasyondan büyümeye doğru tek yönlü bir nedensellik tespit etmiştir.

Türkiye'de yapılan enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisini inceleyen çalışmalar ve buldukları sonuçlar Tablo.4 de gösterilmiştir.

Tablo 4: Enflasyon ile Büyüme İlişisini Türkiye İçin İnceleyen Çalışmalardan Bazıları

Araştırmacı/Yılı	Dönemler	Sonuç
Terzi ve Oltulular (2004)	1923-2003	Yüksek enflasyon büyümenin önünde büyük bir engel oluşturmaktadır.
Karaca (2003)	1987-2002	Enflasyonda meydana gelen % 1 lik bir artış ekonomik büyümeyi % 0,37 oranında düşürmektedir.
Berber ve Artan (2004)	1987-2003	Enflasyonda meydana gelen %10luk bir artış ekonomik büyümeyi % 1,9 oranında düşürmektedir.
Terzi (2004)	1924- 2002	Negatif ilişki vardır.
Aşırım (1995)	1968- 1994	Enflasyonun yükselmesi ile büyüme azalır.
Yapraklı (2007)	1987- 2007	Enflasyondan büyümeye tek yönlü bir nedensellik ilişkisi.
Turhan (2007)	1988-2005	Enflasyondan büyümeye tek yönlü bir nedensellik ilişkisi.
Taban (2008)	1970- 2007	Hem kısa hem uzun dönemde ilişki negatiftir
Saraç (2009)	1988- 2007	TÜFE'ye göre hesaplanan enflasyon oranları ile ekonomik büyüme arasında hem kısa hem uzun dönemde; TEFE'ye göre hesaplanan enflasyon oranları ile ekonomik büyüme arasında ise sadece kısa dönemde negatiftir.
Ortatepe (2013)	1960-2012	Enflasyondan büyümeye doğru tek yönlü nedensellik

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ENFLASYON VE İKTİSADİ BÜYÜME İLİŞKİSİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİ İÇİN EKONOMETRİK YÖNTEMLERLE İNCELENMESİ

Hazırlanan bu çalışmada istatistik paket programı E-views programından yararlanılmıştır.

1.1. Model ve Veri Seti

Yapılan tez çalışmasında parasal istikrar ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki araştırılmıştır. Parasal istikrar, fiyatlar genel düzeyindeki artış ve azalış şeklinde tanımladığımız enflasyon olarak ele alınmıştır. Enflasyonun ekonomik büyümeyi nasıl etkilediği açıklanmaya çalışılmıştır. Tahmin edilmek istenen model şu şekildedir:

$$BUY_t = a + b.ENF_t + \varepsilon_t$$

BUY: büyüme oranı, ENF: enflasyon oranı, t: zaman, ε : hata terimi olarak açıklanabilir.

Araştırmada 1960–2011 yılları arası enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki incelenmektedir. Türkiye'nin enflasyon ve büyüme verileri Dünya Bankası veri tabanından alınarak analize uygunluğu kontrol edilmiş ve veriler yıllık olarak analize alınmıştır.

Zaman serisi analizlerinde tahmin edilen regresyon denklemlerinde durağanlık koşulu mutlaka sağlanmalıdır. Durağanlık genel bir tanımlama ile sabit ortalama, sabit varyans ve seriye ait iki değer arasındaki farkın zamana değil, yalnızca iki zaman değeri arasındaki farka bağlı olması şeklinde ifade edilmektedir. Zaman serileri, deterministik veya stokastik bir trendin varlığı nedeniyle durağanlık özelliğine sahip olmayabilirler. Durağan olmayan serilerin varyansı ve ortalaması zamana bağlı olarak değişmektedir. Zaman sonsuza ilerledikçe varyans da sonsuza gitmektedir (Berber ve Artan 2004: 111).

Tez çalışmasında kullanılan zaman serilerinin durağanlık testleri Dickey ve Fuller (1979) tarafından geliştirilen “Genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF)” (1981) ve Phillips Perron (PP) (1988) tarafından geliştirilen birim kök testlerinden yararlanılarak yapılmıştır.

1.2. Birim Kök Testi Analizi

Zaman serisi analizlerinde eş bütünleşme analizlerinden önce serilerin durağan olup olmadıkları araştırılmalıdır. Durağanlık kavramı ile anlatılmak istenen varyans ile ortalamanın zaman içinde sabit olması ve gecikmeli iki zaman dönemindeki parametrelerinin kovaryansının parametreler arasındaki gecikme ile sınırlı olup zamana bağlı olmamasıdır (Gujarati 1999: 713). Bu çalışmada durağanlığı araştırırken kullanılan yöntemler; genişletilmiş Dickey-Fuller birim kök testi ile Phillips Perron birim kök testi olacaktır.

1.2.1. Genişletilmiş Dickey-Fuller Birim Kök Testi

Dickey-Fuller (1979) tarafından geliştirilen testte karar ölçütü olarak, t-istatistiğinin sapmalı olması nedeniyle tau adını verdikleri düzeltilmiş t tablosu oluşturulmuş ve bu tablonun kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Dickey-Fuller (1979) tarafından tablo haline getirilen kritik değerler üç genel model için oluşturulmuştur (Aktaş ve Yılmaz, 2008: 94):

$$\Delta y_t = \beta \cdot y_{t-1} + u_t \quad (1)$$

$$\Delta y_t = c + \beta \cdot y_{t-1} + u_t \quad (2)$$

$$\Delta y_t = c + \alpha \cdot t + \beta \cdot y_{t-1} + u_t \quad (3)$$

Bu denklemlerde Y durağanlık testlerine konu olan değişkeni, Δ birinci dereceden fark işletmenini, u hata terimini, t ise zamanı temsil etmektedir.

(1) nolu denklem sadece sabitsiz trendi içermektedir. Y ekonomik büyüme, Δ birinci dereceden fark operatörünü, β enflasyon katsayısını, t zamanı, u ise hata terimini göstermektedir. (2) nolu denklemde stokastik trendin yanı sıra sabit terim c ile gösterilmektedir, (3) nolu denklemde ise hem sabit hem de stokastik ve deterministik trendin birlikte model oluşturduğu süreç açıklanmıştır ve deterministik trend de α ile temsil edilmiştir.

Açıklanan Dickey-Fuller (1979) testinde hata terimlerinin beyaz gürültü sürecine sahip olduğu varsayılmıştır. Tahminlerin sağlıklı olması açısından yeni bir test geliştirilmiş ve Genişletilmiş Dickey Fuller (ADF) birim kök testi olarak adlandırılmıştır (Dickey ve Fuller, 1979: 427). Yeni modelde denklemler aşağıdaki gibi yenilenmiştir:

$$\Delta y_t = \beta \cdot y_{t-1} + \sum \beta_i \Delta y_{t-i+1} + u_t \quad (4)$$

$$\Delta y_t = c + \beta \cdot y_{t-1} + \sum \beta_i \Delta y_{t-i+1} + u_t \quad (5)$$

$$\Delta y_t = c + \alpha \cdot t + \beta \cdot y_{t-1} + \sum \beta_i \Delta y_{t-i+1} + u_t \quad (6)$$

4, 5 ve 6 nolu denklemlerde $\sum \beta$ gecikme uzunluklarını göstermektedir. Modelin anlamlı sonuçlara ulaşabilmesi için bağımsız değişkenin istatistiksel açıdan anlamlı olması gerekmektedir. Enflasyon terimi β istatistiksel açıdan anlamlı ise ekonomik büyümeye doğru bir nedensellik ilişkisi, ekonomik büyüme katsayısı α anlamlı ise, enflasyona doğru bir nedensellik ilişkisi, her ikisi de anlamlı ise iki yönlü bir nedensellik ilişkisinin varlığı söz konusu olabilecektir.

Bu modeller için yine Dickey ve Fuller tarafından geliştirilen DF(1979: 428) t tablo değerlerinden yararlanılır. Modellerde gösterilen gecikme uzunluklarının belirlenmesi için çeşitli yöntemlerden faydalanmak mümkündür. Bu analizde Hannan-Quinn, Schwarz ve Akaike kriterleri ile gecikme sayısı belirlenmiştir.

1.2.2. Phillips Perron Birim Kök Testleri

Phillips ve Perron (1988) geliştirdikleri testte hata terimleri ile ilgili daha esnek önerilere sahip bir Dickey-Fuller süreci yaratmıştır. ADF testi, hata terimlerini bağımsız ve homojen varsayarken, Phillips-Perron testi hata terimlerinin zayıf bağımlı ve heterojen dağılımlı olmasına olanak sağlamaktadır. PP birim kök testinin ADF birim kök testinden farkı, alternatif formlardan hiçbirinde bağımlı değişkenin gecikmeli değerlerini almamasıdır (Aktaş ve Yılmaz, 2008: 96).

Analiz kapsamında yapılan birim kök testi sonuçları Tablo.5 deki gibidir.

Tablo 5. Augument Dickey Fuller ve Phillips Perron Birim Kök Testi Sonuçları

Değişken	Düzy/ Birinci Fark	Augument Dickey Fuller (ADF) Test İstatistiği			Phillips Perron (PP) Test İstatistiği		
		Sabitli Trendsiz	Sabitli Trendli	Sabitsiz Trendsiz	Sabitli Trendsiz	Sabitli Trendli	Sabitsiz Trendsiz
Ekonomik Büyüme	Düzy	-0.417985 (0.8981)	-2.994842 (0.1435)	4.564198 (1.0000)	-0.390057 (0.9030)	-2.994842 (0.1435)	4.926123 (1.0000)
	Birinci Fark	-7.362933 (0.0000)	-7.289769 (0.0000)	-5.366459 (0.0000)	-7.379610 (0.0000)	-7.304977 (0.0000)	-5.541836 (0.0000)
Enflasyon	Düzy	-2.066880 (0.2585)	-1.855902 (0.6625)	-1.271763 (0.1849)	-1.931406 (0.3157)	-1.616788 (0.7725)	1.111888 (0.2383)
	Birinci Fark	-8.475753 (0.0000)	-8.559683 (0.0000)	-8.563047 (0.0000)	-8.647528 (0.0000)	-9.394835 (0.0000)	-8.742534 (0.0000)

Tablo 5 ADF ve PP birim kök testi sonuçlarını göstermektedir. Enflasyonun ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini araştırmak amacıyla kullandığımız veriler için ekonometrik olarak sabitli trendsiz model uygun olmakla beraber tüm modeller için birim kök sınaması yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda kullandığımız enflasyon ve ekonomik büyüme verilerinin sabitli trendsiz, sabitli trendli ve sabitsiz trendsiz modellerde birim kök içerdiği yani durağan olmadığı anlaşılmaktadır. Serilerin birinci dereceden farkları alındığında aynı şekilde tüm modellerde durağan hale geldiği gözlemlenmektedir. Serilerimizde birim kök testi yapıldıktan sonra serilerimizin eş bütünleşme analizinde kullanılabileceği sonucuna ulaşılmaktadır. Bundan sonraki aşamada enflasyonun ekonomik büyüme üzerine olan etkilerinin varlığı eş bütünleşme analiziyle test edilmektedir.

1.3 Eş Bütünleşme Testleri

Birim kök sınamasından sonra serilerin ilk farklarının alınması ile durağan hale gelmeleri ve aynı dereceden entegre olmaları eş bütünleşme vektörünün varlığının araştırılmasını gerektirmektedir. Araştırmada Johansen (1988) yöntemi

kullanılmıştır. Johansen yöntemi, eş bütünleşme ilişkisini sağlayan vektörler tahminini, Maksimum olabilirlik yöntemi ile hesaplar (Bozkurt, 2007: 116- 117).

Serilerin aynı dereceden durağan oldukları sonucuna ulaşıldıktan sonra Johansen eş bütünleşme analizine geçmeden önce optimum gecikme uzunluklarının bulunması gerekmektedir. Bu analizde optimum gecikme uzunluğu Hannan-Quinn, Schwarz ve Akaike kriterlerine göre belirlenmiştir.

Tablo 6. Gecikme Katsayıları

Gecikme Sayısı	LogL	AIC	SC	HQ
0	-243.5912	10.23297	10.31093	10.26243
1	-111.1070	4.879460*	5.113360*	4.967851*
2	-108.7111	4.946295	5.336128	5.093613
3	-108.0525	5.085522	5.631289	5.291768
4	-105.2206	5.134192	5.835892	5.399365

Tablo 6 da görüldüğü üzere en uygun gecikme sayısı Hannan-Quinn, Schwarz ve Akaike kriterlerine göre 1 olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla eş bütünleşme analizinde gecikme sayısı olarak bu kullanılmış olup elde edilen sonuçlar Tablo.7 teki gibidir.

Tablo 7. Johansen Eş Bütünleşme Testi Sonuçları

Hipotez	Öz değer	T İstatistiği	0.05 Kritik Değer	Olasılık
None *	0.305144	20.85774	12.32090	0.0015
At Most 1	0.051719	2.655197	4.129906	0.1220

1962- 2011 yılları arasında enflasyonun ekonomik büyüme üzerine etkilerini araştırmak üzere yaptığımız eş bütünleşme analizinde sadece sabitsiz ve trendsiz eş bütünleşme vektörünün olasılık değeri anlamlı çıktığından dolayı incelediğimiz dönem için enflasyonun ekonomik büyüme üzerine bir takım etkilerinin olduğu tespit edilmiştir. Analiz sonucunda varlığını kabul ettiğimiz etkinin büyüklüğünü göstermek üzere aşağıdaki denklem elde edilmiştir.

$$GDP_t = -0.068588enf_t + e_t$$

Standart hata (0,02522)

Elde ettiğimiz denklem sonucunda enflasyonun ekonomik büyümeyi negatif yönlü etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

1.4 Ampirik Çalışmanın Genel Değerlendirmesi

Türkiye ekonomisinde çeşitli dönemlerde enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi inceleyen ampirik çalışmalara bakıldığında, analiz sonuçlarının tamamında iki değişken arasındaki ilişkinin negatif yönlü bulunduğu görülmektedir.

Terzi ve Oltulular (2006) Türkiye ekonomisinin 1976-2003 dönemi için en küçük kareler yöntemi ile yapmış oldukları analizlerinde enflasyon ve ekonomik büyüme arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Yaptıkları araştırmada enflasyonun risk ve belirsizliklerin artmasına neden olduğunu belirtirken bu durumun uzun dönemde faiz oranlarını artıracığının ve ekonomik karar birimlerinin doğru karar vermelerini engellediğinin altını çizmişlerdir. Enflasyon oranlarının arttığı bir ekonomide yatırım planlarının gelecekteki kar oranlarının tahminini zorlaşmakta, yatırımcıları yatırım yapmaktan vazgeçirmekte, azalan yatırımlar ile birlikte uluslar arası rekabet gücü zayıflamakta ve sonuç olarak ödemeler dengesi ile vergi sistemi olumsuz etkilenmektedir. Belirsiz enflasyon yaşanan bir ekonomide yüksek enflasyon rakamları yurtiçi ve yurtdışı yatırımların riskini artıracığından ekonomik büyüme azalmaktadır. Bu olumsuz etkilerin yanında ekonomik karar birimleri risk alıp üretken yatırımlar yapmak yerine üretken olmayan yatırımlara yönelebilmektedir. Bu durum da gelir dağılımının bozulmasına yol açmaktadır. Yatırım yapmak yerine döviz, faiz, gayrimenkul gibi alanlara yönelen yatırımlar

sonucu üretim azalmakta bu da ekonomik etkinliğin bozulmasına neden olmaktadır (Terzi ve Oltulular, 2006:2).

Karaca (2003) 1987-2002 dönemini ele alan çalışmasında enflasyon ve büyüme ilişkisini zaman serisi analizi ile test etmeye çalışmıştır. İncelediği dönemde Türkiye ekonomisinde yüksek enflasyonun hâkim olduğu görülmektedir. Yapılan nedensellik analizi sonucunda enflasyondan büyümeye doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Yani enflasyon oranlarındaki artış ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilemekte ancak ekonomik büyümenin enflasyon üzerinde herhangi bir etkisi olmamaktadır.

Berber ve Artan (2004)' in en küçük kareler yöntemiyle yaptıkları analizlerinde 1987-2003 yılları kapsamında negatif bir ilişkinin var olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Enflasyon oranlarında meydana gelen %10' luk bir artış ekonomik büyümeyi % 1,9 oranında azaltmaktadır. Ayrıca yapmış oldukları nedensellik analizi sonucunu da Karaca' nın ulaştığı sonuçla aynı şekilde enflasyondan büyümeye doğru tek yönlü olarak bulmuşlardır. Yapılan çalışmalarda Türkiye'de 1980 sonrası alt yapı hazırlanmadan ekonominin dışa açılmasıyla birlikte tüketim artışına dayalı bir politikanın izlenmesi ekonomik büyümenin istikrarını kaybetmesine ve enflasyonun yüksek rakamlara ulaşmasına neden olmuştur (Berber ve Artan, 2004: 114).

Terzi (2004), Türkiye ekonomisinde enflasyon ve iktisadi büyüme arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını 1924-2002 yılları kapsamında değerlendirmiş uyguladığı nedensellik testi sonucunda diğer çalışmalara paralel bir şekilde tek yönlü ve negatif bir nedensellik ilişkisi bulmuştur. Terzi'nin araştırmalarına göre ekonomideki belirsizlik hem enflasyon beklentilerini hem de yatırım kararlarını olumsuz etkilemekte ve ekonomik büyüme önünde bir engel oluşmasına neden olmaktadır. Parasal istikrarın sağlanmış olduğu ekonomileri inceleyen Terzi, bu ekonomilerde enflasyonun düşük olduğuna ve büyüme hızlarının daha yüksek olduğuna değinmektedir. Tam tersi şekilde enflasyon oranlarının yüksek olduğu ülke ekonomilerinde büyüme hızlarının daha yavaş olduğu gözlenmektedir. Türkiye ekonomisine bakıldığında özellikle 1970 sonrası dönemde enflasyon ile ekonomik büyüme arasında ters yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Türkiye'de yaşanan 1980, Aralık 1993, Nisan 1994, Kasım- Aralık 2000 ve Şubat- Mart 2001 krizleri dönemlerinde enflasyon oranı artarken ekonomik büyümenin azaldığı konusuna dikkat çekmektedir (Terzi, 2004: 67).

Yapraklı (2007), üçer aylık veriler yardımı ile 1987- 2007 dönemini eş bütünleşme ve hata düzeltme modelleri ile nedensellik analizi uygulamış ve enflasyondan büyümeye tek yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç ışığında Türkiye ekonomisinde ortalama büyüme oranlarının artırılmasının ilk önce enflasyonun düşürülerek mümkün olduğundan söz etmektedir. Enflasyon oranlarının düşürülmesi için Yapraklı'nın önerisi; politika karar birimlerinin düşük enflasyon ve sürdürülebilir bir ekonomik büyüme için gerekli olan parasal istikrarı sağlamaları gerekmektedir. Bu istikrarı sağlamak için de enflasyonla mücadeleye yönelik politika ve hedeflerden ödün verilmesi gerekmektedir. Kararlı bir şekilde ekonomiye yön verecek uygulamalar ile istikrarlı bir ekonomik büyüme ve akabinde istikrarlı istihdam önem arz etmektedir (Yapraklı, 2007: 297).

Turhan (2007), 1988- 2005 dönemini üçer aylık verilerle analiz etmiş ve Granger nedensellik testi yaparak enflasyondan ekonomik büyümeye tek yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Turhan; kendisinden önce yapılan araştırmalara ek olarak Türkiye'de 2001 yılından sonra yürürlüğe giren Güçlü Ekonomiye Geçiş Programından söz etmiş ve bu program ile uygulanan sıkı para ve maliye politikaları, dövizin serbest bırakılarak aşırı değerli Türk Lirasının yarattığı sorunlara çözüm bulması, kamu finansman sektörünün güçlendirilerek bankacılık sektöründe hızlı bir düzenlemeye gidilmesi ve tüm bu aşamalar sırasında ekonomideki kurumların gerekli altyapıya kavuşturulması ile enflasyon rakamlarının hızlı bir şekilde düştüğüne gözlemlemiştir. Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı uygulamasının sonuçları enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisinin negatif yönlü olduğunu desteklemektedir (Turhan, 2007: 82)

Saraç (2009), 1988- 2007 dönemini üçer aylık verilerle incelemiş ve analizinde sınır testi yaklaşımını kullanmıştır. Analize dâhil ettiği enflasyon oranlarını TÜFE' ye göre hesapladığında hem kısa hem de uzun dönemde enflasyon ekonomik büyüme ilişkisinin negatif olduğu sonucuna ulaşmıştır. Analize dâhil ettiği enflasyon oranlarını TEFE' ye göre hesapladığında ise enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisinin sadece kısa dönemde negatif olduğu sonucuna ulaşmıştır. Saraç' a göre Türkiye'de ekonomik büyüme sadece finansal istikrarın taviz verilmeden sürdürülmesi halinde sağlanması mümkün olmaktadır. Bu önerme için de hükümetlerin kısa vadeli refah arttırıcı politikalarla kaçınması gerekmektedir. Çünkü kısa vadeli refah sağlayan politikalar çoğunlukla borçlanma ile finanse

edilmektedir. Borçlanma olanaklarının kısıtlı olması durumunda kısa süreli refah arttırıcı politikaların uygulanması faizler üzerinde yükseltici etki yapabilmektedir. Faizlerin artması sonuç olarak borç maliyetlerinin artmasına neden olmaktadır. Kredi maliyetlerinin yükselmesi ile yatırımların karlılık oranları düşmekte ve yatırımcılar yatırım yapmaktan vazgeçebilmektedirler. Yatırımların azalması da ekonomik büyümeyi yavaşlatıcı ve azaltıcı bir etkiye sebebiyet vermektedir (Saraç, 2009: 104).

Enflasyonun yatırım ve tüketim kararlarını olumsuz etkilemesi sonucu akabinde sermaye stokunu ve yatırımları da olumsuz etkilediğinden işsizlik artacaktır. Ekonomideki bu olumsuz etkinlikler fiyat hareketlerinin bilgi hareketliğinde kopukluklara meydan verecek ekonomik etkinliği azaltacaktır. Enflasyonun ekonomi üzerindeki bu olumsuz etkileri sonucunda ekonomik büyüme istikrarı da kaybolacak ve azalmaya başlayacaktır.

Dünya ekonomilerinde yapılan araştırmalarda iktisatçılar yapılan analiz sonuçlarının ele alınan ülke ekonomisinden, analizin yapıldığı dönemden ve kullanılan verilerden önemli ölçüde etkilendiğini ortaya koymaktadırlar. Enflasyondan büyümeye doğru tek yönlü bir nedensel ilişki vardır sonucuna ulaşan çalışmaların kapsadığı dönemlerin benzerlik gösterdiği ve sonuçlarının aynı olduğu söylenebilir.

Kapsama alınan dönemler de Türkiye'nin yaşadığı kronik enflasyon sonucu yatırımcılar belirsiz bir yapıya sahip ülke ekonomisinde yatırım yapmaktan kaçınmış, azalan yatırımlar sonucu işsizlik artmış dolayısıyla ekonomik büyüme azalmıştır. Büyümenin dengeli bir şekilde artması için ekonomik istikrarın sağlanması gerektiği konusunda tüm iktisatçılar hemfikirdir. İstikrarlı bir büyüme için uygulanan maliye politikaları tutarlı olmalı, ihracata yönelik üretimler teşvik edilmeli, yatırımları teşvik edici para politikaları uygulanmalı, enflasyonu düşürmeye yönelik planlar yapılmalıdır. Analizlerde ulaşılan artan enflasyonun ekonomik büyümeyi azalttığı sonucu çerçevesinde ekonomik büyüme hedefine ulaşmak için enflasyonu düşürmeye yönelik istikrar programları izlenmelidir (Yapraklı, 2007: 297).

SONUÇ

Ekonomik istikrarın sağlanması ve korunması özellikle gelişmekte olan ülkelerin karşı karşıya bulunduğu önemli bir sorundur. Enflasyonun büyümeye etkisini ele alan teorik çalışmalarda 1970 yılına kadar egemen olan Keynesyen görüş çerçevesinde enflasyonun büyüme üzerinde pozitif etkisinin olduğu savunulmuştur. Keynesyen görüşün etkisini yitirmeye başladığı 1970'li yıllar ve sonrasında enflasyonun büyümeyi olumsuz yönde etkilediğine dair birçok teorik ve ampirik çalışma yapılmıştır. Diğer taraftan yeni düşünce akımları olan monetarist, rasyonel beklentiler, kamu tercihi ve arz yanlı iktisat teorisyenleri kamu harcamalarının azaltılmasını savunarak devletin ekonomiye müdahalesine karşı çıkmışlardır. Konuya yönelik farklı görüşlerin ve çalışmaların incelenmesi ve ortaya konması önem arz etmektedir.

Türkiye ekonomisi 1970 yılına geldiğinde yüksek enflasyon ile karşı karşıya kalmıştır. Yüksek enflasyon, kamudaki açıkların ekonomideki yükünü artırma, yatırım, kredi kullanma ve tüketim kararlarında oluşturduğu olumsuz etkilerinden başka özellikle 1970 sonrası dönemde Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde ekonomik büyümeyi de olumsuz etkilemiştir. Enflasyon, ekonomi ve toplum üzerinde farklı koşullar altında çeşitli düzeyde tahribatlar yapabilmektedir. Bu etkiler, enflasyonun iktisadi birimler tarafından beklenme ve kendilerini uyarlayabilme derecelerine göre farklılık gösterebilmektedir. Enflasyonun beklenmedik olması durumunda, iktisadi birimlerin refahları ve ekonomi üzerinde önemli düzeyde olumsuz etkiler ortaya çıkabilmektedir. Enflasyon temelde, gelir dağılımını, görelî fiyat yapısını ve kaynak dağılımını, ödemeler dengesini, kamu bütçesini, iktisadi birimlerin güvenleri, beklentileri ve iktisadi kararlarını olumsuz etkileyerek ekonomik büyüme üzerinde tahribat yaratabilmektedir.

Araştırmada yer alan literatüre bakıldığında genel anlamda enflasyonun ekonomik büyümeyi negatif yönde etkilediği düşüncesi hâkim olsa da görüldüğü gibi pozitif etki bulan hatta bu iki değişken arasında hiç ilişkinin olmadığını savunan çalışmalar ile belli bir noktaya kadar pozitif ilişki söz konusu iken bu noktadan itibaren negatif etkileşim olduğu sonuçlarına ulaşan çalışmalara da rastlanmıştır.

Bu sonuçların farklılık göstermesinin sebepleri, ele alınan dönem farklılıklarına, analiz edilen bölgeye, analize alınan enflasyon oranlarına ve kullanılan ekonometrik

yöntemlerin değişkenliği olarak açıklanabilir. Literatür taramasında, en güvenilir sonuçlara ulaşmak için enflasyon- ekonomik büyüme ilişkisinin her bir ülke için ayrı ayrı test edilmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. Türkiye ekonomisinde uzun yıllardır tartışılan enflasyon olgusunun ekonomik büyümeyi hangi yönde etkilediği zaman serisi verileri kullanılarak incelenmiştir.

Enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisinin incelendiği bu çalışmada zaman serisi analizi yapılmıştır. Eş bütünleşme analizine geçilmeden önce verilerin durağan olup olmadığı ADF ve PP birim kök testleri ile sınanmıştır. Yapılan analizler sonucunda kullandığımız enflasyon ve ekonomik büyüme verilerinin sabitli trendsiz, sabitli trendli ve sabitsiz trendsiz modellerde birim kök içerdiği yani durağan olmadığı anlaşılmıştır. Serilerin birinci dereceden farkları alındığında aynı şekilde tüm modellerde durağan hale geldiği gözlemlenmiştir. Serilerimizde birim kök testi yapıldıktan sonra serilerimizin eş bütünleşme analizinde kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonraki aşamada enflasyonun ekonomik büyüme üzerine olan etkilerinin varlığı eş bütünleşme analiziyle test edilmiştir. Eş bütünleşme analizi öncesi en uygun gecikme sayısı Hannan- Quinn, Schwarz ve Akaike kriterlerine göre 1 olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla eş bütünleşme analizinde gecikme sayısı olarak bu kullanılmıştır. 1962-2011 yılları arasında enflasyonun ekonomik büyüme üzerine etkilerini araştırmak üzere yaptığımız eş bütünleşme analizinde sadece sabitli ve trendsiz eş bütünleşme vektörünün olasılık değeri anlamlı çıktığından dolayı incelediğimiz dönem için enflasyonun ekonomik büyüme üzerine bir takım etkilerinin olduğu tespit edilmiştir. Elde ettiğimiz denklem sonucunda enflasyonun ekonomik büyümeyi negatif yönlü etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmanın sonuçlarına göre 1962-2011 yılları arasın kullanılan test yöntemleri doğrultusunda Türkiye’de enflasyon ile ekonomik büyüme arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu söylenebilir. Çalışmanın temel amacı olan enflasyonun ekonomik büyüme üzerine etkilerini araştırmak üzere yapılan eş bütünleşme testi analizi ile bu ilişkinin negatif olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Enflasyonun ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini araştırmak amacıyla kullanılan veriler için ekonometrik olarak sabitli trendsiz model uygun olmakla beraber tüm modeller için analiz yapılmıştır. Serilerin arasında eş bütünleşme ilişkisinin varlığı Johansen eş bütünleşme analizi ile test edilmiş ve ilişkinin var olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Veriler analize yıllık olarak alındığından mevsimsel etkiler söz konusu olmamıştır.

Yaklaşık 50 yıllık bir dönem analiz edildiğinden inceleme uzun dönem olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye için yapılan diğer araştırmalara bakıldığında, analizlerin tamamında enflasyonun ekonomik büyümeyi negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu analizde elde edilen sonuçlar Karaca (2003), Berber ve Altan (2004) ile Taban (2008)'nın Türkiye kapsamında yaptıkları analiz sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Literatürde, enflasyonun ekonomik büyümeyi olumsuz etkileme mekanizmaları, ekonomik yaklaşımların varsayımları, kısa veya uzun dönem olması, ülke koşulları, iktisadi birimlerin öngörü ve kendilerini enflasyona uyarlayabilme yeteneklerine göre farklılık gösterebilmektedir. Bu koşullar altında, enflasyonun, ekonomik büyümeyi etkileme mekanizması, temelde, belirsizliği artırması, ekonomide güven kaybına yol açması, istikrarsızlığı yükseltmesine bağlı olarak, iktisadi birimler için bir yandan finansal ve reel yatırım kararları olumsuz etkilemesi diğer yandan ise yatırımların etkinliğini olumsuz etkilemesi sebebiyle uzun dönemde ekonomik büyümeyi olumsuz etkilemektedir.

KAYNAKÇA

- Ağır, Hüseyin (2010). *Türkiye’de Finansal Liberalizasyon ve Finansal Gelişme İlişkisinin Ekonometrik Analizi*. Ankara: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Yayını.
- Ahmad, Shamim ve Mortaza, Md. Golam (2005). “Inflation and Economic Growth in Bangladesh: 1981- 2005” *NBER Working Paper*: 0604.
- Akat, Asaf Savaş (1980). *İktisadi Analiz*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.
- Aktan, Coşkun Can (2000). “*Monetarizm ve Rasyonel Beklentiler Teorisi, Politik İktisat*”, Anadolu Matbaası, İzmir.
http://www.canaktan.org/ekonomi/anayasal_iktisat/monetarizm/aktan-monetarizm.htm (Erişim Tarihi: 24.03.2015).
- Aktaş, Cengiz, ve Veysel Yılmaz (2008). “Gümrük Birliği Sonrası Türkiye'nin İhracat Fonksiyonunun Tahmini” *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 89-104.
- Aktürk, Faik (1999). “Türkiye’de İşgücü Piyasası, İstihdam ve İşsizlik”, *Çalışma ve Sosyal Güvenlik Dergisi*, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Neyir Mat., 2 (3), 190.
- Akyazı, Haydar (2007). *Enflasyon Hedeflemesi, Ülke Deneyimleri ve Türkiye’de Uygulanabilirliği*, İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- Akyüz, Yılmaz (1980). *Sermaye Bölüşüm ve Büyüme*, Ankara: Ankara Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.
- Alkin, Erdoğan (1981). *Gelir ve Büyüme Teorisi*, Ankara: Güryay Matbaası
- Alpar, Cem (1988). *İktisat*, İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- Altay, Bülent; Tuğcu, Can Tansel ve Topçu, Mert (2011). “İşsizlik ve Enflasyon Oranları Arasındaki Nedensellik İlişkisi: G8 Ülkeleri Örneği” *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 13 (2), 1-26.
- Amling, Frederick (1974). *Investments: An Introduction to Analysis and Management*, Prentice-Hall International Inc.
- Arai, Mahmood, Kinnwalland, Mats ve Thoursie, Peter S. (2002). “*Cyclical and Casual Patterns of Inflation and GDP Growth*”

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.116.2906&rep=rep1&type=pdf> (Erişim Tarihi: 24.11.2013).

- Aren, Sadun (2000). *Para ve Para Politikası*, İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Arslan, Bengül Gülümsel (2012). “*Para ve Fiyatlar*” *Para Teorisi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Arslan, Mustafa (2010). “1929 Büyük Buhranı ve 2007-2008 Küresel Krizi- Keynesyenizm Açısından Bir Karşılaştırma” *Ankara Üniversitesi SBE, Maliye Anabilim Dalı*.
- Artan, Seyfettin (2006).” Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde enflasyon ve büyüme: yatay-kesit ve panel veri analizi” *İktisat, İşletme ve Finans*, 21 (239), 108-124.
- Aslan, Özgür ve Küçükaksoy, İsmail (2006). “Finansal Gelişme ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Ekonomisi Üzerine Ekonometrik Bir Uygulama” *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, 4.
- Aşırım, Oğuz (1995). “Out put Inflation Trade-Off: Evidence from Turkey” The Central Bank of the Republic of Turkey, Research Department, *Discussion Paper*, 9506, 1-6.
- Ata, Ahmet Yılmaz (2009). *Kurumsal İktisat Çerçevesinde Yolsuzluğun Fırsat ve Motivasyonları: AB Ülkeleri Üzerine Bir İnceleme*, Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi SBE İktisat Anabilim Dalı.
- Aydın, İzzet (1979). *Enflasyonla Mücadele Modelleri*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.
- Aykaç, Elçin, ve Seçkin Sunal (2005). *Türk İmalat Sanayinde İstihdam, İhracat ve Kapasite Kullanım Oranı İlişkisi Panel Kontegrasyon*.
- Bacutoğlu, Ersan (2005). *Karşılaştırmalı Makro İktisat Teori ve Politikalar*, İstanbul: Derya Kitabevi.
- Bakan, Sumru (2009). “1980’den Günümüze Türkiye’de Uygulanan Neo-Liberal İktisat Politikalar”, *Dicle Üniversitesi SBE Dergisi*, Kasım 1 (2).
- Balseven, Hale ve Göker, Zeliha (2008). “Menkul Kıymet İşlem Vergileri ve Ekonomik Etkileri” *İktisat İşletme ve Finans Dergisi*, 23, 264.
- Barro, Robert J. (1995). “Inflation and Economic Growth” *NBER Working Paper No.5326*.
<http://www.sba.muohio.edu/davisgk/growth%20readings/3.pdf> (Erişim Tarihi: 31.10.2013).

- Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, (1997). *Yüksek Enflasyonun Aile İçi İlişkiler Üzerinde Etkisi*, Ankara: Bilim Serisi.
- Başoğlu, Ufuk; Ceylan, Ali ve Parasız, İlker (2009). *Finans (Teori, Kurum, Uygulama)*, Bursa: Ekin Yayınları.
- Berber, Metin ve Artan, Seyfettin (2004). *Enflasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği Turkish Economic Association, Discussion Paper 21*. <http://www.tek.org.tr/dosyalar/M-BERBER-S-ARTAN-INF.pdf> (Erişim Tarihi: 31.10.2013).
- Berber, Metin ve Artan, Seyfettin (2004). “Türkiye’de Enflasyon-Ekonomik Büyüme İlişkisi: Teori, Literatür ve Uygulama” *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (18) 3-4.
- Birinci, Yüksel (1989). “Enflasyon, Para Politikası ve Stratejileri” *İktisat Fakültesi Dergisi*, 47 (1-2).
- Bolak, Mehmet (2001). *Sermaye Piyasası Menkul Kıymetler ve Portföy Analizi*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Bozkurt, Cuma ve Göğül, Pelin Karatay (2010). “Para ve Maliye Politikalarının Koordinasyonu” *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, (2) 2.
- Bozkurt, Hilal (2007). *Zaman Serileri Analizi*, Ankara: Ekin Kitabevi.
- Bruno, Michael ve Easterly, William (1995). “Inflation Crises and Long-Run Growth” *Journal of Monetary Economics*” *NBER Working Paper Series*, No.5209, August, 41 (1), 3-26.
- Cagan, Philip D. (1956). “*The Monetary Dynamics of Hiperinflation*” (Ed. M. Friedman) *Studies in the Quantity Theory of Money*, University of Chicago Press, Chicago.
- Canbaş, Serpil ve Doğanlı, Hatice (1997). *Finansal Pazarlar, Finansal Kurumlar, Sermaye Pazarı Analizleri*, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Canpolat, Naci, (2000). “Türkiye’de Beşeri Sermaye Birikimi ve Ekonomik Büyüme” *Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, (2) 18.
- Chand, John; Lai, Alexandra; Illing, Mark ve Daniel, Fred (2003). “*Essays on Financial Stability*” *Technical Report No.95*, Bank of Canada..
- Chari, V.V., Jones, L.E., ve Manuelli R.E., (1996). “*Inflation, growth and financial intermediation*”.
- <https://research.stlouisfed.org/publications/review/96/05/9605vc.pdf> (Erişim Tarihi: 26.11.2013).

- Charles, Jones, J. (2001). *İktisadi Büyümeğe Giriş*, (Çev. S. Ateş ve İ. Tuncer) İstanbul: Literatür Yayınları.
- Chowdhury, Anis (2002). “Does Inflation Affect Economic Growth? The Relevance of The Debate for Indonesia”, *Journal of Asia Pacific Economy*, 7 (1), 20-34.
- Civan, Mehmet (2007). *Sermaye Piyasası Analizleri ve Portföy Yönetimi*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Colander David C. ve Gamber, Edward N. (2002). *Macroeconomics*, PrenticeHall, New Jersey.
- Crockett, Andrew (2009). “Why is Financial Stability a Goal of PublicPolicy” in *Maintaining Financial Stability in a Global Economy*, Federal Reserve Bank of Kansas City.
- Çapanoğlu, Mustafa Birol (1993). *Sermaye Piyasası Özelleştirme Uygulamaları ve Menkul Kıymetler Borsaları*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Çağlar, Ünal (2003). *Döviz Kurları Uluslararası Para Sistemi ve Ekonomik İstikrar*, Alfa Yayınları.
- Çiçek, Macide (2005). “Dezenflasyon Sürecinde Türkiye’de Enflasyonun Uzun ve Kısa Dönem Dinamiklerinin Modellenmesi” *Yönetim ve Ekonomi*, 12 (1).
- Çöloğlu, Halit (1983). *Stagflasyon 1975-1980 Türkiye Bunalımı*, Gazi Üniversitesi Ankara: İİBF Yayını.
- Davidson, Paul (1998). “The Case For Regulating International CapitalFlows” *University of Tennessee, London* <http://econ.bus.utk.edu/documents/davidsonpapers/reg2.pdf> (Erişim Tarihi: 03.10.2013).
- Demir, Osman (1994). “Türkiye’deki Enflasyonun Sebepleri”, *Verimlilik Dergisi*, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, 3.
- Demir, Ömer (1996). *Kurumcu İktisat*, Ankara: Vadi Yayınları.
- Demirgil, Hakan (2010) “Okun Yasası’nın Türkiye İçin Geçerliliğine Dair Ampirik Bir Çalışma” *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*. 2 (2), 139- 151.
- Devrim, Fevzi (1983). *Maliye Politikası*, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir: İİBF Yayınları.
- Dinler, Zeynel (2000). *İktisada Giriş*, Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Dinler, Zeynel (2003). *İktisada Giriş*, 9. Bs., Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.

- Doğruel, Fatma ve Doğruel, A. Suat (2003). “*Türkiye’de Büyüme ve Makroekonomik İstikrar*” (Der. A.H. Köse, F. Şenses ve E. Yeldan), *İktisat Üzerine Yazılar II-İktisadi Kalkınma, Kriz ve İstikrar- Oktar Türel’e Armağan*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- DPT, (2001). *Nitelikli İnsan Gücü, Meslek Standartları Düzeni ve Sermaye Birikimi*, Ankara.
- Durkaya, Mehmet ve Ceylan, Servet (2006). Vergi Gelirleri ve Ekonomik Büyüme *Maliye Dergisi*, (150) 80.
- Durukan,“M. Banu (1999). “İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nda Makro Ekonomik Değişkenlerin Hisse Senedi Fiyatlarına Etkisi”, İstanbul: *İMKB Dergisi*, 11.
- Düğer, Hakkı (1998). *İktisada Giriş*, Kütahya: Üniversite Kitabevi.
- Eker, Aytaç; Altay, Asuman ve Sakal, Mustafa (2005). *Maliye Politikası (Teori, İlkeler ve Yöntemler)*, İzmir. Birleşik Matbaacılık.
- Enç, Ercan (1993). *Enflasyon: Tanımı, Ölçümü ve Sorumluları*, Ekonomik Yaklaşım, 4 (8).
- Erbaykal, Erman ve Okuyan, H. Aydın (2008). “Does Inflation Depress Economic Growth? Evidence from Turkey” *International Research Journal of Finance and Economics*, 17, 40-48.
- Erçel, Gazi (1999). *Türkiye’de Enflasyon ve Büyüme İlişkisi: Genel Bir Değerlendirme*.
<http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/> (Erişim Tarihi: 31.10.2013).
- Eren, Aslan (2002). *Türkiye’nin Ekonomik Yapısı ve Güncel Sorunlar*, Muğla: Muğla Üniversitesi İİBF Yayınları.
- Ergun, Temel (1987). *İthal Edilen Enflasyon ve Türkiye Örneği*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını.
- Erol, İbrahim (2006). *Para-Banka Teori ve Politika*, Manisa: Emek Matbaacılık.
- Ersoy, Arif (1990). *İktisadi Teoriler ve Düşünürlerin Gelişme Tarihi*, İzmir: Anadolu Dağıtım.
- Ertan, Oktay (1976). *Enflasyon Teorileri*, Ankara: Gazi Üniversitesi İİBF Yayınları.
- Ferguson, Roger W. (2002) “Should Financial Stability Be An Explicit Central Bank Objective?” *Conference at the IMF in Washington, D.C.*, September.
- Fischer, Stanley (1983). Inflation and Growth. *Working Paper*. National Bureau of Economic Research. No: 1235.

- Fischer, Stanley (1993). "The Role of Macro economic Factors in Growth" *NBER Working Paper*, No.4565. (İnternet Sitesi, Erişim Tarihi: 20.10.2014)
- Fischer, Stanley (1996). "Central Banking: The Challenges Ahead" *25th Anniversary Symposium of the Monetary Authority of Singapore* <http://www.iie.com/fischer/pdf/Fischer159.pdf> (Erişim Tarihi: 02.10.2013).
- Fischer, Stanley (1996). "Maintaining Price Stability", *Finance and Development, December* <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/1996/12/pdf/fischer.pdf> (Erişim Tarihi: 23.10.2013).
- Foot, Michael (2003). "What is Financial Stability and How Do We Get It?" ACI (United Kingdom) The Roy Bridge Memorial Lecture <http://www.fsa.gov.uk> (Erişim Tarihi: 02.10.2013).
- Friedman, Milton (1956). "The Quantity Theory of Money--A Restatement" in *Studies in the Quantity Theory of Money*, Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Friedman, Milton (1970). "A Theoretical Framework for Monetary Analysis" *The Journal of Political Economy*, 78 (2).
- Fry, Maxwell J. (1981). "Inflation and Economic Growth in Pasific Basin Developing Economies" *Federal Reserve Bank of San Francisco Journal Economic Review*, 4, 8-18. http://frbsf.org/publications/economics/review/1981/81-4_8-18.pdf (Erişim Tarihi: 02.10.2013).
- Dickey, David A. Ve Fuller, Wayne A. (1979). "Distribution of the Estimators for Autoregressive Time Series With a Unit Root" *Jornual of the American Statitical Association* (366), 427-431.
- Gençay, Oya (2007). "Finansal Dolarizasyon ve Finansal İstikrar Arasındaki İlişki: Türkiye Değerlemesi" TCMB Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara.
- Gokal, Vikesh ve Hanif, Subrina (2004) "Relationship Between Inflation and Economic Growth" *Working Paper*. (İnternet Sitesi, Erişim Tarihi: 02.10.2013).
- Gomme, Paul (1991). "Money and Growth Revisited" *Discussion Paper*, 55.
- Gorton, Gary ve Winton, Andrew (2002). "Financial Intermediation, The Wharton School Financial Institutions Center", *Working Paper* 02, 28 March. (İnternet Sitesi, Erişim Tarihi: 25.10.2014).

- Greenwald, Bruce ve Stiglitz, Joseph (1993). “*New and Old Keynesians*” *Journal of Economic Perspectives*, 7 (1).
- Gujarati, Damodar N. (1999). *Temel Ekonometri*, Çeviren Ü. Şenesen ve G. G. Şenesen. İstanbul: Literatür Yayınları .
- Günel, Mehmet (2006). *Para, Banka ve Finansal Sistem*, Yeni Dönem Yayınları.
- Günçavdı, Ömer ve Küçükçiftçi, Suat (2006). *Türkiye Ekonomisinde Büyüme Kaynakları ve İstihdam Etkileri*, Türkiye Ekonomi Kurumu.
- Güran, İbrahim Yumuşak ve Bilen, Mahmut (2000). “Gelir Dağılımı-Beşeri Sermaye İlişkisi ve Türkiye Üzerinde Bir Değerlendirme” *Karadeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (1).
- Güran, Nevzat (1999). *Makroekonomik Analiz*, Anadolu Matbaacılık, İzmir.
- Hatipoğlu, Zeyyat (2000). “*Büyümenin Kaynakları Yönteminin Türkiye’deki Gözlemlerinden Esinlenen Bir Eleştirisi*” *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 1 (1), İstanbul.
- Harris, R. B. Silverstone, (2001). "Testing for asymmetry in Okun's law: A cross-country comparison." *Economics Bulletin*, Vol. 5, No. 2, 1-13. (İnternet Sitesi, Erişim Tarihi: 27.11.2014).
- Hiç, Mükerrerem (1994). *Büyüme ve Gelişme Ekonomisi*, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Houben, Aerd; Kake, Jan ve Schinasi, Garry (2004). “Towards a Framework for Safeguarding Financial Stability” *IMF Working Paper*, WP/04/101, June. (İnternet Sitesi, Erişim Tarihi: 26.10.2014).
- ILO, (2004). *A Fair Globalization Creating Opportunities For All*, International Labour Office, World Commission on the Social Dimension of Globalization, Geneva, 2004, s.34. <http://www.ilo.org/public/english/wcsdg/docs/report.pdf> (Erişim Tarihi: 23.10.2013).
- Issing, Otmar (2013). “*A New Paradigm for Monetary Policy*” *Center for Financial Studies, Bratislava*.
- İpeker, Melih (2002). *Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının Finansal Sistem İstikrarının Sağlanmasındaki Rolü* Uzmanlık Yeterlilik Tezi, TCMB, Ankara.
- Jones, Charles I. (2001). *İktisadi Büyümeye Giriş*, (Çev. S. Ateş ve İ. Tuncer), Literatür Yayınları, İstanbul.

- Kanalıcı, Hülya (1997). *Hisse Senedi Fiyatlarının Tespiti ve Tesir Eden Faktörler*, İstanbul: SPK Yayınları.
- Kar, Muhsin ve Taban, Sami (2005). *Kalkınmada Sosyal, Kültürel ve Siyasal Faktörlerin Rolü*, Bursa: Ekin Kitabevi.
- Karaca, Orhan (2003). “Türkiye’de Enflasyon-Büyüme İlişkisi: Zaman Serisi Analizi” *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 4 (2), 247-255.
- Karataş, Muhammed ve Çankaya, Eda (2010). “İktisadi Kalkınma Sürecinde Beşeri Sermayeye İlişkin Bir İnceleme”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (2), 29-55.
- Kargül, İ. Doğan (1983). *Makro Ekonomi*, İstanbul: Birsen Kitabevi.
- Karluk, Rıdvan (2003). *Uluslararası Ekonomi*, İstanbul: Beta Yayım.
- Karslı, Muharrem (2003). *Sermaye Piyasası Borsa Menkul Kıymetler*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Kaynak, Muhteşem (2005). *Kalkınma İktisadı*, Ankara, Gazi Kitabevi.
- Kazgan, Gülten (1984). *İktisadi Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kazgan, Gülten (2009). *Tanzimat’tan 21. Yüzyıla Türkiye Ekonomisi*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kepkep, Naci (1991). *Enflasyon Kurumlar- Politikalar ve Avusturya Keynesciliği*, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Keynes, J. M. (1936), *The General Theory of Employment, Interest and Money*, London: Macmillan.
- Kesbiç, C. Y., Baldemir, E., Bakımlı, E. (2005). “Bütçe Açıkları İle Parasal Büyüme ve Enflasyon Arasındaki İlişki: Türkiye İçin Bir Model Denemesi” *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi/ Journal of Economics and Administrative Sciences*, 19 (1).
- Khan, Mohsin S. And Senhadji, Abdelhak S. (2001). “Threshold Effects in the Relationship Between Inflation and Growth” *IMF Working Paper*, WP/00/110, 1-31 (Erişim Tarihi: 25.11.2013).
- Kıvılcım, Metin (1993). *Türk Ekonomisinin uzun Dönem Enflasyon Analizi: Bir Ampirik Yaklaşım*. *Ekonomik Yaklaşım*, 4 (8).
- King, Robert G. ve Rebelo, Sergio (1990). “Public Policy and Economic Growth: Developing Neoclassical Implications” *Journal of Political Economy*, 98, 5, 126- 150.

- Kirmanoglu, Hasan (2001). “*Is There Inflation-Growth Trade off in the Turkish Economy?*”
<http://www.econturk.org/Turkisheconomy/kirmanoglu.pdf> (Erişim Tarihi: 25.11.2013).
- Koçel, Tamer (2003). *İşletme Yöneticiliği*, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Kondak, Nuray (1999). *Menkul Kıymet Pazarlarına Giriş*, İstanbul: Der Yayınları.
- Konuralp, Gürel (2005) *Sermaye Piyasaları Analizler*, Kuramlar ve Portföy Yönetimi, İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- Kormendi, Roger C. ve Meguire, Philip G., (1985). “Macroeconomic Determinants of Growth: Cross- Country Evidence”, *Journal of Monetary Economics*, 16 (2) September, 141-163.
- Kökocak, Kadir ve Arslan, İbrahim (2006). “Türk Ekonomisinin Büyümesinde Enflasyonun Maliyeti Boyutu: 1982- 2005” *Mevzuat Dergisi*, 108, Aralık
<http://www.mevzuatdergisi.com/2006/12a/01.htm>
 (Erişim Tarihi: 01.11.2013)
- Köse, Nezir; Ay, Ahmet ve Topallı Nurgün, (2008). “Döviz Kuru Oynaklığının İhracata Etkisi: Türkiye Örneği (1995- 2008)” *Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, (2) 10.
- Krugman, Paul (2010). *Bunalım Ekonomisinin Geri Dönüşü ve Küresel Kriz*. (Çev. N. Domaniç) Literatür Yayınları, İstanbul.
- Large, Sir Andrew “Financial Stability – Maintaining Confidence in a Complex World” in *Financial Stability Review (London: Bank of England)*,
<http://www.bis.org/review/r031121g.pdf> (Erişim Tarihi: 02.10.2013).
- Lee, J. (2000). “The Robustness of Okun’s Law: Evidence from OECD Countries”, *Journal of Macroeconomics*, vol. 22, no. 2: 331–356.
- Lucas, J. R. E. (1973), *Some International Evidence on Output- Inflation Tradeoff*, *American Economic Review*, 63, 326-34.
- Ma, Henry (1998). “Inflation, Uncertainty, and Growth in Colombia”, *IMF Working Paper*, WP/98/161:2-28. (İnternet Sitesi, Erişim Tarihi: 25.11.2014)
- Mallik, Girijasankarand ve Chowdhury, Anis (2001). “Inflation and Economic Growth: Evidence from four South Asian Countries”, *Asia-Pacific Development Journal*, 8 (1), 123-135.
- Manisalı, Erol (2002). *İktisada Giriş*, İstanbul: Der Yayınları.

- Mankiw, N. Gregory (1993). "Symposium on Keynesian Economics Today", *Journal of Economic Perspectives*, 7 (1).
- McCallum Bennett T., (1987). "Inflation: Theory And Evidence", *NBER Working Paper, No 2312*. (İnternet Sitesi, Erişim Tarihi: 24.10.2013).
- Merton, Robert C. ve Bodie, Zvi (1995). "A Conceptual Framework For Analyzing The Financial System" *Harvard Business School Press* <http://www.nek.lu.se/NEKENO/Finance%20B/A%20Framework%20for%20Analyzing%20the%20Financial%20System.pdf> (Erişim Tarihi: 03.10.2013).
- Mishkin, Frederic S. (1998). "International Experiences With Different Monetary Policy Regimes", *Seminar Paper, No. 648* <http://www.divaportal.org/smash/get/diva2:328024/FULLTEXT01.pdf> (Erişim Tarihi: 23.10.2013).
- Mishkin, Frederick S. (2000). *Finansal Piyasalar ve Kurumlar*. (Çev. A. Çakmak ve İ. Şıklar), İstanbul: Bilim ve Teknik Yayınevi.
- Mishkin, Frederick S. (2001). *The Economics of Money, Banking and Financial Markets*, Addison Wesley.
- Mishkin, Frederick S. (2006). "Monetary Policy Strategy: How Did We Get Here?" *National Bureau of Economic Research, Cambridge*.
- Mubarik, Yasir Ali (2005). "Inflation and Growth: An Estimate of the Threshold Level of Inflation in Pakistan, SBP, *Research Bulletin*, 1 (1), 35-44.
- Muth, John Fraser (1961), "Rational Expectations and the Theory of Price Movements", *Econometrica*, (29), 315-335.
- Nell, Kevin, S. (2000). "Is Low Inflation a Precondition For Faster Growth? The Case Of South Africa" *Department of Economics, Canterbury* (Erişim Tarihi: 04.10.2013).
- Ocampo, Jose Antonio (2005). "A Broad View of Macroeconomic Stability" *DESA Working Paper No.1, October*. (İnternet Sitesi, Erişim Tarihi: 20.10.2014).
- Oğuş, Ayla (2005). "Ekonomik Büyüme ve Gelir Dağılımı" *İktisat İşletme ve Finans Dergisi*, 1-23.
- Oksay, Suna (2000). "Finansal Piyasalarda Yeni Yasal Düzenlemeler (Re-Regülasyon) İhtiyacı ve Türk Finans Sistemi". *Marmara Üniversitesi SBE Öneri Dergisi*, Haziran, 3(1), 53-69.
- Oktar, Suat (1998). *Enflasyon Hedflemesi*. Bilim Teknik Yayınevi.

- Orhan, Osman Z. (1995). *Başlıca Enflasyon Teorileri ve İstikrar Politikaları*, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Ortatepe, Gökhan (2013). *Enflasyon ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Uygulaması (1960-2012)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Öçal, Tezer ve Çolak, Ömer Faruk (1999). *Para Teorisi ve Politikası*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Öçal, Tezer; Çolak, Ömer Faruk; Togay, Selahattin ve Eser, Kadir (1997). *Para Banka, Teori ve Politika*. Ankara: Gazi Kitabevi Yayınları, .
- Öngel, E., Bedir, E., Karakaya, B., Kılıç, C. ve Tokuroğlu, B. (1997). Yüksek enflasyonun aile içi ilişkiler üzerinde etkisi. *Aile Araştırma Kurumu*, Ankara, 257.
- Özatay, Fatih (2011). *Parasal İktisat Kuram ve Politik*, Ankara: Efil Yayınevi.
- Özbilen, Şevki (1999). *Maliye Politikası*, Ankara: Ezgi Kitabevi.
- Özcan, Serkan (2006). *Para Politikası Tercihleri ile Finansal İstikrar Arasındaki İlişki, Enflasyon Hedeflemesi Politikasında Finansal İstikrar ve Türkiye Analizi*. TCMB Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara.
- Özgüven, Ali (1988). *İktisadi Büyüme İktisadi Kalkınma Planlama ve Japon Kalkınması*, , İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Öztürk, Nazım (2007). *Piyasa Başarısızlığından Kamu Ekonomisi Başarısızlığına: Ekonomide Devletin Değişen Rolü*. Ankara: Palme Yayıncılık.
- Parasız, İlker (1997). *Modern Makro Ekonominin Temelleri*, Bursa: Ezgi Yayınları.
- Parasız, İlker (1998). *Makro Ekonomi*, Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Parasız, İlker (2003). *Para Politikası Türkiye Uygulaması* Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Parasız, İlker (2007). *Finansal Kurumlar ve Piyasalar*, Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Parasız, İlker; Ölmezoğulları, Nalan ve Başoğlu, Ufuk (2004). *İktisatta Devrimler Karşı Devrimler*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Paya, Merih (1998). *Para Teorisi ve Politikası*, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Peterson, Wallace C. (1976). *Gelir, İstahdam ve Ekonomik Büyüme*. (Çev. S. Mutlu), Eskişehir: Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları.
- Plosser, Charles I. (2009). "Redesigning Financial System Regulation" Forthe New York University Conference "Restoring Financial Stability: How to Repair a Failed System" March.

- Razın Assaf ve Yuen Chi-Wa (1995). "Capital Income Taxation and Long Run Growth: New Perspectives", *NBER Working Paper*, No 5028. (İnternet Sitesi, Erişim Tarihi: 28.10.2014).
- Richard C.K. Burdekin et al., (2000). "When Does Inflation Hurt Economic Growth? Different Nonlinearities for Different Economies" *Different Nonlinearities for Different Economies Journal of Macroeconomics*, 26, 519-532.
- Rodrik, Dani (2000). *Yeni Küresel Ekonomi ve Gelişmekte Olan Ülkeler*, İstanbul: Sabah Yayınları.
- Samuelson, Pau Anthony Ve Nordhaus, William D. (1992). *Economics*, McGraw Hill.
- Saraç, Taha Bahadır (2009). *Enflasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Ekonomisi Üzerine Ekonometrik Bir Uygulama (1988-2007)*, Doktora Tezi, elçuk Üniversitesi, Konya.
- Sarel, Michael (1995). "Non-Linear Effects of Inflation of Economic Growth" *IMF Working Paper No. WP/95/56:1-16*. (İnternet Sitesi, Erişim Tarihi: 20.10.2014).
- Saçkan, Oğuzhan (2006). *Genel Fiyat Düzeyinin Belirlenmesinde Para ve Maliye Politikası Dominant Rejimler: Türkiye Örneği: 1988- 2005*. Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Emisyon Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Savaş, Vural F. (1986). *Keynesyen İktisat Yıkılırken*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Savaş, Vural F. (1998). *İktisadın Tarihi*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Savaş, Vural F. (2005). *Politik İktisat*, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Savaş, Vural F. (2007). *İktisadın Tarihi*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Say, J. B. (1821) *Letters to Mr Malthus and the Catechism of Political Economy*, Translated by John Richter, Reprints of Economic Classics (1967), New York: Augustus M. Kelley Publishers, <http://mises.org/books/lettersmalthus.pdf>, Erişim Tarihi: 21 Nisan 2015.
- Schinasi, Garry J. (2004). "Defining Financial Stability" *International Monetary Fund (IMF) Working Paper*.
- Serin, Zehra Vildan (1998). *İktisat Politikası*, Alfa Basım Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Serin, Zehra Vildan ve Oktay, Beyza (2013). *Küresel Kriz Sonrası Küresel Yönetişim ve Bu Süreçte Türkiye'nin Yeri*.

- <http://iys.inonu.edu.tr/webpanel/dosyalar/1427/file/VildanSerin.pdf> (Erişim Tarihi: 23.10.2013).
- Sezgin, Orhan ve Darıcı, Burak (2009). “Para Politikasının Finansal İstikrarı Sağlama- Sürdürme Sorumluluğu: Finansal İstikrara Yönelik Geleneksel-Spesifik Para Politikası Uygulamalar” *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 11 (1), 15-28.
- Sönmez, Cahit (2007). *Enflasyon Hedeflemesinde Mali Piyasaların Rolü: Hisse Senedi Getirileri İle Enflasyon Arasındaki İlişkinin Analizi*, İstanbul, İMKB Yayınları.
- Sönmez, Sinan (1998). *Dünya Ekonomisinde Dönüşüm*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Stiglitz, Joseph (1994). *Kamu Kesimi Ekonomisi*. (Çev. Ö.F. Batırel), İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları, No.549.
- Şen, Ali ve Altay, Hüseyin (2009). “Finansal İstikrarsızlık Hipotezi Bağlamında Global Finansal Kriz. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (1).
- Şimşek, Muammer ve Kadılar, Cem (2010). “Türkiye’de Beşeri Sermaye, İhracat ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensellik Analizi” *C.Ü. Ekonomik ve İdari Bilimler Dergisi*, 11 (1), 115-140.
- Taban, Sami (2008). “Türkiye’de Enflasyon-Ekonomik Büyüme İlişkisi: Sınır Testi Yaklaşımı” *TİSK Akademi*, 5, 144- 167.
- Takım, Abdullah, (2011). “Türkiye’de Para Politikası Startejilerinin Fiyat İstikrarına Etkisi: Enflasyon Hedeflemesi Örneği” *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (13), 15-35.
- Taner, Berna ve Akkaya, Cenk (2009). *Sermaye Piyasası Faaliyet Alanı ve Menkul Kıymetler*, Ankara: Detay Yayınları.
- TCMB Yıllık Rapor, (1999). <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/cf935f9c-b086-485e-8b4a-cafec0d40d24/YR1999.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=cf935f9c-b086-485e-8b4a-cafec0d40d24> (Erişim Tarihi: 05.02.2015).
- Terzi, Harun (2004). “Türkiye’de Enflasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkisi (1924-2002)” *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6 (3), 59-75.
- Terzi, Harun ve Oltulular, Sabiha (2004). “Türkiye’de Ekonomik Büyüme-Enflasyon Süreci: Sektörler İtibariyle Ekonometrik Bir Analiz” *Bankacılar Dergisi*, 50, 19-33.

- Terzi, Harun ve Oltulular, Sabiha (2006). “Enflasyon-Büyüme Sürecinde Sabit Sermaye Yatırımları” *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20 (1), 1-18.
- Temiz, Dilek (2008). *Fiyat Düzeyinin Mali Teorisi (Ftpl): Türkiye'nin 1980-2005 Dönemi için Model Uygulamaları*. Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Tiryaki, Göksel (2012). *Finansal İstikrar ve Bankacılık Düzenlemeleri (1990-2010 Türkiye Tecrübesi Işığında)*. Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, İstanbul.
- Thorvaldur Gylfason, (1999). “Exports, Inflation and Growth” *World Development*, 27 (6), 1031-1057.
- Todaro, Michael P. (2000). *Economic Development*, Addison Wesley Longman, England.
- Top, Aykut (2002). “Verimlilik ve Üretkenlik Üzerine Düşünceler” *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5 (17), 23-51.
- TSPAKB, (2002). *Tasarrufların Değerlendirilmesinde Fırsatlar Ülkesi Türkiye*. Türkiye Sermaye Piyasası Arası Kuruluşları Birliği, Şubat.
- Turhan, Salih Evren (2007). *Enflasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.
- Tun Wai, U (1959). “The Relation Between Inflation and Economic Development: A Statistical Inductive” *IMF Staff Papers*, 7, 202- 209.
- Türk Dil Kurumu, *istikrar*. <http://www.tdk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 02.10.2013).
- Türk, İsmail (2006) *Maliye Politikası*, Ankara: Turhan Kitabevi.
- Uludağ, İlhan ve Arıcan, Erişah (2001). *Finansal Hizmetler Ekonomisi*, İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Uygur, Ercan (2002). “Krizden Krize Türkiye: 2000 Kasım ve 2001 Şubat Krizleri” Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni, No. 2001/01, Ankara.
- Uygur, Ercan (1993). “Enflasyonun Aktörleri Faktörleri ve Anti enflasyonist Politikalar” *İşletme ve Finans Dergisi*, 91.
- Uysal, Doğan; Mucuk, Mehmet ve Alptekin, Volkan (2008). “Türkiye Ekonomisinde Vektör Otoregresif Model İle Enflasyon- Büyüme İlişkisinin Analizi.” *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (8), 55-71.
- Uysal, Doğan ve Alptekin, Volkan (2009). “Türkiye Ekonomisinde Büyüme- İşsizlik İlişkisinin Var Modeli Yardımıyla Sınanması (1980- 2007)”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25, 69- 78.

- Ünsal, Erdal (2009). *Makro İktisat*, Ankara: İmaj Yayınları.
- Üstünel, Besim (1975) *Makroekonomi*, Ankara: Kurtuluş Matbaası.
- Walther, Ted (2002). *Dünya Ekonomisi*, (Çev. Ü. Çağlar), Bursa: Alfa yayınları.
- Widmalm, M, Frida (2001). “Tax Structure and Growth: Are Some Taxes Better Than Others?”, *Public Choice*, (107), 199-219.
- Woodford, M., (1995). “Price Level Determinancy without Control of a Monetary Aggregate”, *NBER Working Paper*, No. 5204. (Erişim Tarihi: 23.10.2013).
- Yalman, İlkay Noyan, Sandalcılar, Ali Rıza ve Demirkoparan, Ferhan (2011). “Özgürlükler ve Ekonomik Kalkınma: Latin Amerika Ve Türkiye”, Atatürk Üniversitesi, *İİBF Dergisi. Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu Özel Sayısı*, (10), 431-444.
- Yapraklı, Sevda (2007). “Enflasyon ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye İçin Eş-Bütünleşme ve Nedensellik Analizi”. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10, 287- 301.
- Yentürk, Nurhan (2003). “Birikimin Kaynakları” *İktisat Üzerine Yazılar II, İktisadi Kalkınma, Kriz ve İstikrar: Oktar Türel'e Armağan*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yıldırım, Jülide (1993). *Türkiye’de Para Yaratma Gelirleri 1981- 1991*. T.C. Merkez Bankası http://mpira.ub.unimuenchen.de/20175/1/MPRA_paper_20175.pdf (Erişim Tarihi: 23.10.2013).
- Yıldırım, Kemal ve Karaman, Doğan (2003). *Makroekonomi*, Eskişehir: Etam Matbaası.
- Yılmaz, Özlem Göktaş (2005). “Türkiye Ekonomisinde Büyüme İle İşsizlik Arasındaki Nedensellik İlişkisi” *Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, 2, 11-29.
- Yılmaz, Selman (2004). *Makroekonomik Teoride Yatırım, Büyüme ve Enflasyon*, İstanbul: Beşir Kitabevi.
- Zimmermann, Guido (2003). “Optimal Monetary Policy: A New Keynesian View” *The Quarterly Journal of Austrian Economics*, 6 (4), 61-72.

EK- 1: Çalışmada Kullanılan Türkiye İçin Enflasyon ve Büyüme Verileri

YILLAR	ENFLASYON	BÜYÜME
1960	0.514138819	7.760315405
1961	2.941176471	7.747571243
1962	3.105590062	7.777961918
1963	1.686746988	7.841260184
1964	5.924170616	7.871171744
1965	4.362416106	7.875938818
1966	6.752411576	7.959314109
1967	0.401606427	7.982794973
1968	7.866666666	8.025589829
1969	6.929851669	8.042574315
1970	15.74308215	8.051038535
1971	11.666666667	8.081452085
1972	15.43965565	8.129017863
1973	15.81521476	8.136971343
1974	19.19973241	8.167456202
1975	17.36293802	8.213167346
1976	27.08090499	8.289577888
1977	45.28457197	8.300405964
1978	58.69202752	8.292835919
1979	110.1732087	8.263968012
1980	36.57546945	8.216303516
1981	30.83768071	8.240515839
1982	31.40448868	8.252189222
1983	48.37782277	8.277609387
1984	44.96020668	8.320188266
1985	34.61941993	8.340354704
1986	38.84621339	8.387819446
1987	73.666666667	8.459076437
1988	63.27255278	8.463482089
1989	60.31270205	8.448503788

1990	65.96942143	8.519768758
1991	70.07279114	8.51011193
1992	66.09708259	8.542913567
1993	106.2627286	8.600681395
1994	88.10770257	8.537124057
1995	80.34690278	8.597304975
1996	85.7332416	8.652904337
1997	84.6413357	8.71042442
1998	64.8674792	8.717862798
1999	54.91538241	8.668485112
2000	54.40018404	8.719191765
2001	44.96412355	8.645980998
2002	25.29636788	8.69151308
2003	10.58423624	8.728837751
2004	10.13840492	8.804671361
2005	9.597242123	8.87200829
2006	8.75618091	8.925716542
2007	10.44412838	8.958745148
2008	6.250976631	8.952913708
2009	8.566444206	8.89105678
2010	6.471879671	8.966168336
2011	8.891569965	9.03757125
2012	-	9.046952123

Kaynak: Dünya Bankası

(<http://datatopics.worldbank.org/consumption/country/Turkey>)

(Erişim Tarihi: 23.10.2013)